

Anatol Gremalschi

Guvernanța învățământului general: descentralizare, participare, implicare

Studiu de politici educaționale

Chișinău 2017

Lucrarea a fost elaborată în cadrul Proiectului “Consolidarea colectivităților școlare: creșterea rolului părinților și comunităților în guvernarea educației”, implementat de Institutul de Politici Publice cu suportul financiar al Programului de Sprijinire a Educației al Fundațiilor pentru o Societate Deschisă în cadrul Departamentului Buna Guvernare al Fundației Soros-Moldova și desfășurat în parteneriat cu Ministerul Educației, Culturii și Cercetării.

Autor:

Anatol Gremalschi,

doctor habilitat, profesor universitar

Datele și constatările lucrării reflectă opinia autorului și nu neapărat reprezintă punctul de vedere al finanțatorului. Autorul își asumă responsabilitatea pentru interpretările și concluziile lucrării.

Mulțumim tuturor celor care ne-au sprijinit în elaborarea lucrării și, nu în ultimul rând, respondenților, care ne-au acordat timp și ne-au oferit informații.

Cuprins

Sumar executiv	5
Argumente în favoarea implicării părinților în viața școlii	7
Impactul implicării asupra rezultatelor învățării.....	7
Beneficiile implicării părinților	15
Concluzii	17
Analiza cadrului legislativ: experiența internațională	18
Belarusul	18
Franța	18
Irlanda	23
România	24
Rusia.....	26
Ucraina	28
Concluzii	30
Evoluția cadrului normativ-juridic: cazul Republicii Moldova	32
Legea învățământului	32
Strategia de dezvoltare a educației pentru anii 2014-2020 „Educația - 2020”	33
Proiectul Strategiei de descentralizare în sectorul educației	35
Codul Educației	39
Actele subordonate	41
Concluzii	46
Implicarea elevilor și părinților: un instantaneu al situației din Republica Moldova	48
Măsura în care cetățenii sunt mulțumiți de calitatea educației.....	48
Implicarea părinților în educarea propriilor copii.....	51
Implicarea părinților în administrarea instituțiilor de învățământ.....	52
Impactul activităților de atragere a părinților în guvernarea educației	54
Concluzii	56
Concluzii și recomandări.....	57
Bibliografie	60

Lista figurilor

Figura 1. Mediul de învățare analizat în evaluarea internațională PISA 2015	8
Figura 2. Eforturile școlii de a implica părinții, caracteristicile școlare și performanța științifică.....	9
Figura 3. Performanța științifică și educația părinților	10
Figura 4. Ponderea elevilor care la evaluările PISA 2015 nu au atins pragul minim de cunoștințe în domeniul Citire/Lectură, după nivelul de studii ale părinților	11
Figura 5. Notele medii la examenul de absolvire a gimnaziului, Matematica, anul 2013, după nivelul de studii ale părinților	12
Figura 6. Notele medii la examenul de absolvire a gimnaziului, Matematica, anul 2013, după ocupația părinților	13
Figura 7. Ponderea elevilor care la evaluările PISA 2015 au înregistrat rezultate egale sau peste media OECD, după mărimea localității (mii persoane) în care se află școala.....	14
Figura 8. Notele medii la examenul de absolvire a gimnaziului, Matematica, anul 2013, după tipul localității.....	15
Figura 9. Distribuția răspunsurilor directorilor de școli la întrebarea "În ce măsură implicarea părinților contribuie la ...?".....	16
Figura 10. Ponderea cumulată a răspunsurilor „Deloc mulțumit” și „Nu prea mulțumit” la întrebarea "În ce măsură sunteți mulțumiți de ceea ce face conducerea țării în domeniul învățământului?".....	48
Figura 11. Ponderea cumulată a răspunsurilor „Deloc mulțumit” și „Nu prea mulțumit” la întrebarea "Cât de mulțumit sunteți de educația pe care o primesc copiii la școală?".....	50
Figura 12. Distribuția categoriilor "Părinți parteneri activi" versus "Părinți parteneri pasivi"	51
Figura 13. Reacțiile administrațiilor școlare la propunerile părinților	54
Figura 14. Distribuția răspunsurilor la întrebarea „Au fost îndeplinite propunerile elevilor și părinților cu privire la necesitățile și prioritățile de dezvoltare a școlii?"	55

Lista tabelelor

Tabelul 1. Participarea părinților în organizațiile părintești din școli	52
Tabelul 2. . Participarea părinților la adunările de părinți organizate în cadrul școlii	53

Sumar executiv

Scopul studiului constă în evaluarea rolului pe care în prezent îl au elevii, părinții și comunitățile în guvernarea sistemului de învățământ general din țara noastră în ansamblu și în administrarea instituțiilor de învățământ în particular. Evaluarea în cauză este făcută atât prin prisma experienței țărilor cu tradiții democratice în domeniul guvernării educației, cât și în baza lecțiilor învățate pe parcursul celor 25 de ani de reformare a învățământului moldovenesc.

În *primul capitol al lucrării* sunt aduse mai multe argumente în favoarea implicării părinților în viața școlii. Argumentele în cauză se bazează, în principal, pe rezultatele evaluărilor internaționale PISA 2015 și ale evaluărilor naționale, mai exact, pe rezultatele examenelor de absolvire a gimnaziului. Atât rezultatele evaluărilor internaționale, cât și ale celor naționale relevă faptul că implicarea părinților, nivelul lor de studii, mărimea localității în care se află familia sunt factori ce influențează semnificativ rezultatele învățării. Rezultate mai bune sunt demonstrate de acei elevi, părinții cărora se implică, au un nivel mai înalt de studii, iar școala se află în localități mai mari.

În *capitolul al doilea* sunt prezentate rezultatele unei analize succinte a cadrului normativ-juridic referitor la implicarea părinților și comunităților atât din țările cu democrații afirmate, cât și din țările postsocialiste. S-a constatat că în cazul țărilor cu democrații consolidate, cadrul legislativ în domeniul educației este unul foarte detaliat oferind părinților și organizațiilor obștești ale acestora competențe semnificative în guvernarea instituțiilor de învățământ. În cazul țărilor postsocialiste legile ce reglementează sistemul de învățământ, de asemenea, conțin stipulări referitoare la participarea părinților și a societății civile în guvernarea educației, însă aceste stipulări, cu mici excepții, nu sunt însoțite de instrumentarul necesar realizării acestui drept.

O analiză detaliată a evoluției cadrului normativ-juridic din domeniul învățământului din țara noastră este prezentată în *capitolul trei* al lucrării. Această evoluție reflectă schimbările de mentalități și viziuni, caracteristice procesului de tranziție a Republicii Moldova de la o societate autoritară la una democratică. Se constată că acțiunile întreprinse de autoritățile Republicii Moldova în descentralizarea administrativă au avut un impact benefic și asupra sectorului educației, mai multe competențe din acest domeniu fiind transferate de la autoritățile publice centrale la cele locale, iar de la cele locale – nemijlocit instituțiilor de învățământ.

Totodată, cadrul normativ-juridic din domeniul educației din Republica Moldova necesită îmbunătățiri semnificative. Dacă aspectele ce țin de participarea elevilor și părinților în administrarea instituțiilor de învățământ sunt relativ bine reglementate, cele ce țin de implicarea lor în guvernarea educației la nivel de raion/municipiu și la nivel național sunt în mare parte declarative, nefiind prevăzute mecanisme instituționale ce ar asigura eficacitatea unei astfel de participări.

În *capitolul patru* al lucrării este prezentat un instantaneu al situației din Republica Moldova, implicarea elevilor și părinților fiind analizată din mai multe puncte de vedere: măsura în care cetățenii sunt mulțumiți de acțiunile guvernării în domeniul educației, nivelul de satisfacție al

părinților de calitatea studiilor pe care copiii lor le primesc la școală, nivelul de activism al părinților, implicarea părinților în administrarea instituțiilor de învățământ. O atenție deosebită este acordată rolului instituțiilor de învățământ în atragerea părinților în viața școlii și sporirii eficienței parteneriatelor școală-familie-comunitate.

Concluziile și recomandările studiului pun încă odată în evidență necesitatea modernizării sistemului de guvernare a învățământului general din Republica Moldova prin:

- dezvoltarea și implementarea unui cadru normativ-juridic și instituțional ce ar oferi împuterniciri și responsabilități explicite tuturor actanților din învățământ;
- descentralizarea în continuare a sistemului educațional, operaționalizarea prevederilor Codului educației prin actualizarea tuturor actelor normativ-juridice subordonate;
- separația proceselor de predare-învățare, în guvernarea cărora elevii, părinții și comunitățile ar trebui să aibă mai multe împuterniciri, de cele de evaluare finală și de certificare, care trebuie să fie externe față de instituția de învățământ, să devină obiective și relevante;
- mobilizarea elevilor, părinților și comunităților în promovarea meritocrației și integrității academice;
- promovarea în continuare în rândul cadrelor didactice și a celor de conducere a conceptului de școală prietenoasă copilului, orientarea lor spre stabilirea și consolidarea parteneriatelor școală-comunitate, adaptarea ofertei educaționale la necesitățile curente și de perspectivă ale celor ce învață.

Una din recomandările de bază ale lucrării, adresată în special organizațiilor societății civile, constă în îndemnul de a trece de la critica documentelor de politici educaționale propuse de autorități la elaborarea și promovarea unor documente de politici educaționale de alternativă, la includerea acestor documente în agenda discuțiilor publice.

Argumente în favoarea implicării părinților în viața școlii

Impactul implicării asupra rezultatelor învățării

Unul din principalii indicatori ce caracterizează calitatea oricărui sistem de învățământ sunt rezultatele învățării. Evident, aceste rezultate trebuie să fie evaluate de o entitate ce asigură obiectivitatea, relevanța și reprezentativitatea la nivel național. În Republica Moldova, ca și în multe alte țări, o astfel de evaluare are loc în cadrul programului PISA. Amintim că PISA (*Programme for International Student Assessment*)¹ este un Program pentru Evaluarea Internațională a Elevilor, care a fost inițiat de Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică OECD (*Organisation for Economic Co-operation and Development*) în anul 2000. PISA reprezintă un studiu comparativ internațional, desfășurat fiecare 3 ani, cu scopul de a testa competențele de bază ale elevilor de 15 ani în trei domenii de studii: științe, citire/lectură, matematică. PISA evaluează în ce măsură elevii care finalizează învățământul obligatoriu au acumulat cunoștințe și competențe-cheie esențiale pentru o participare activă în societățile contemporane.

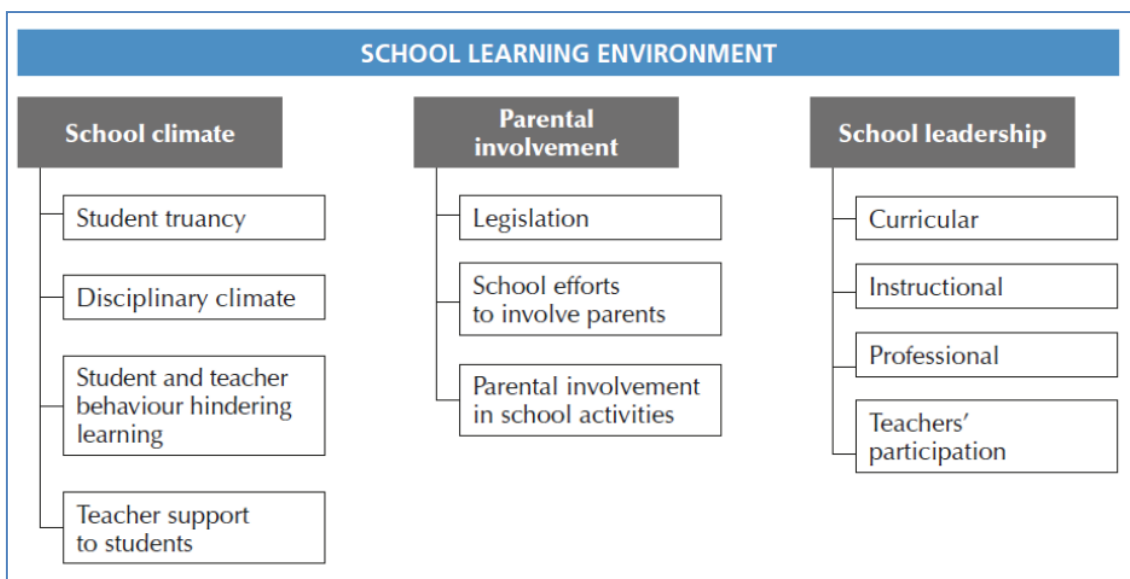
PISA arată nu doar în ce măsură elevii pot reproduce cunoștințe, ci și dacă ei le pot aplica în situații noi, atât în cadrul instituției de învățământ, cât și în viața reală. Respectiv, PISA oferă informații pentru politica și practica educațională la nivel de țară, precum și pentru comparații cu alte țări, regiuni, subgrupuri demografice.

Republica Moldova a avut trei participări la testarea PISA: PISA 2006 (rezultatele nu au fost publicate), PISA 2009+ (anul 2010) și PISA 2015 (anul 2015).

În cadrul evaluării internaționale PISA 2015 a fost studiat și impactul mediului de învățare asupra rezultatelor învățării. Mai exact, au fost analizate cele trei dimensiuni ale mediului școlar de învățare: climatul școlar, implicarea părinților și conducerea școlară. După cum se vede din figura de mai jos, implicarea părinților a fost analizată în aspectele ce țin de legislație, de eforturile școlii de a implica părinții și de implicarea propriu-zisă a părinților în activitățile școlii. În calitate de sursă de date au servit chestionarele completate de directorii de școli.

¹ <http://www.oecd.org/pisa/>.

Figura 1. Mediul de învățare analizat în evaluarea internațională PISA 2015

Sursa: OECD (2016), *PISA 2015 Results (Volume II): Policies and Practices for Successful Schools*, PISA, OECD Publishing, Paris. <http://dx.doi.org/10.1787/9789264267510-en>, pag. 80

Conform datelor PISA 2015, circa 70% din elevii din țările participante la această evaluare internațională frecventează școli, directorii cărora au raportat că în țările în cauză există prevederi legislative referitoare la implicarea părinților. Totodată, raportul PISA 2015 indică și faptul că în domeniul reglementării legislative a implicării părinților în viața școlii există diferențe semnificative, unii directori de școli raportând că nu cunosc astfel de prevederi.

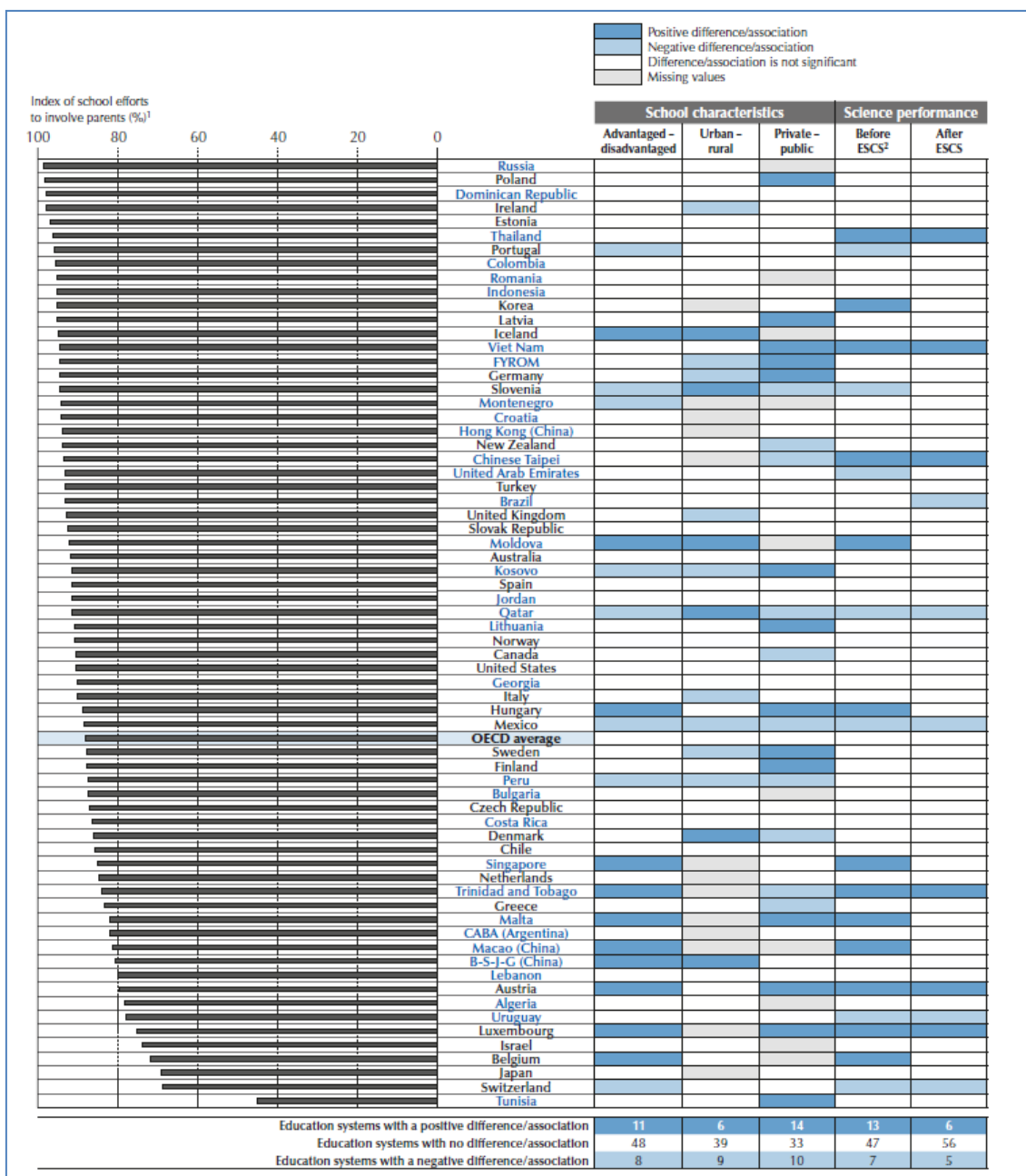
Întrucât unii părinți ar putea să nu participe în viața școlii din motivul că nu sunt invitați sau că nu se simt prea bineveniți, directorilor de școli le-au fost propuse patru afirmații referitoare la eforturile școlii de a atrage părinții, afirmații pe care directorii trebuia să le bifeze prin Da/Nu:

- Școala noastră oferă o atmosferă primitoare și acceptabilă pentru ca părinții să se implice.
- Școala noastră proiectează forme eficiente de comunicare de la școală la domiciliu și de la domiciliu la școală despre programele școlare și despre progresul copiilor.
- Școala noastră include părinții în luarea deciziilor.
- Școala noastră oferă familiilor informații și idei cum să-i ajute elevii la domiciliu cu temele și alte activități legate de curriculum, decizii și planificare.

În baza celor patru răspunsuri de tipul Da/Nu, a fost calculat indicele ce caracterizează efortul școlii de a implica părinții. Acest indice ia valori de la 0 (toate răspunsurile sunt "Nu") la 100 (toate răspunsurile sunt "Da").

Ulterior, prin metode statistice a fost estimată asocierea acestui indice cu rezultatele învățării. După cum se vede din figura de mai jos, au fost înregistrate atât asocieri pozitive, cât și asocieri negative, numărul sistemelor de învățământ cu asocieri pozitive fiind, în general, mai mare decât cel al sistemelor cu asocieri negative.

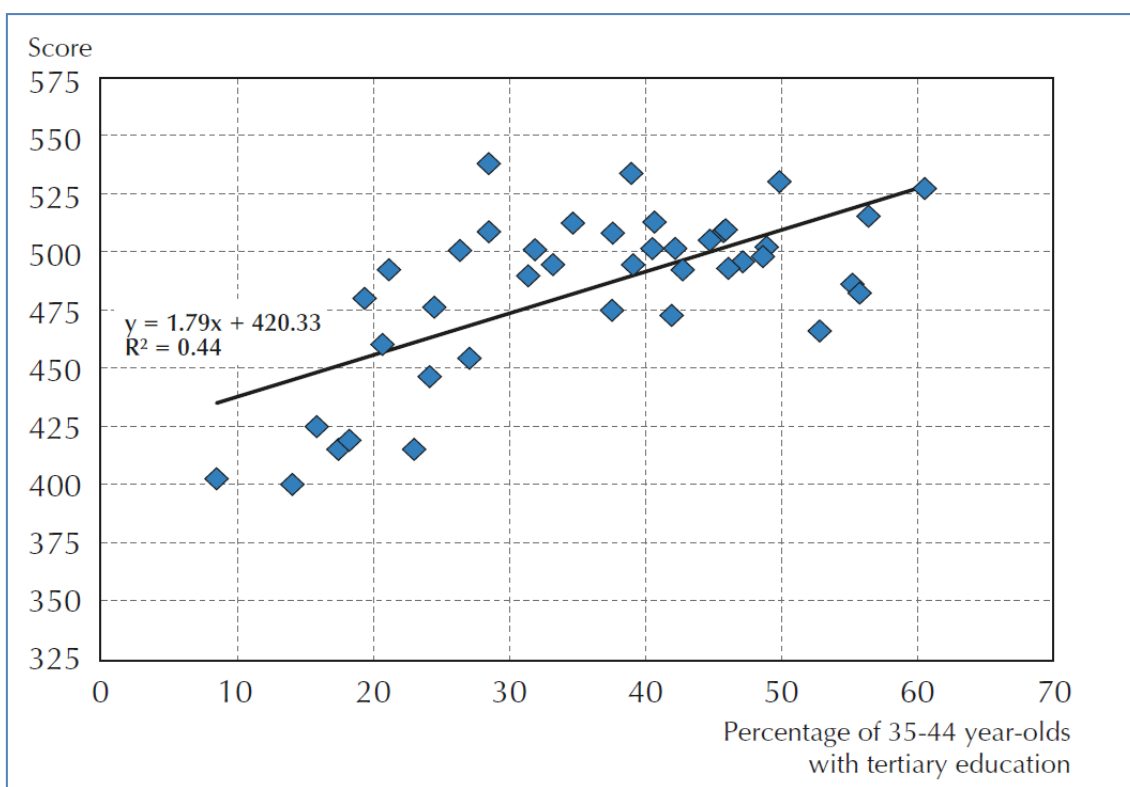
Figura 2. Eforturile școlii de a implica părinții, caracteristicile școlare și performanța științifică

Sursa: OECD (2016), *PISA 2015 Results (Volume II): Policies and Practices for Successful Schools*, PISA, OECD Publishing, Paris. <http://dx.doi.org/10.1787/9789264267510-en>, pag. 97

Unul din factorii care influențează semnificativ rezultatele învățării demonstrate de elevi este nivelul de educație a părinților. Astfel, la nivelul tuturor țărilor ce au participat la evaluarea PISA 2015, elevii părinții cărora au un nivel mai înalt de educație, înregistrează și punctaje mai înalte la testările în cauză, diferențele medii fiind de circa 100 de puncte.

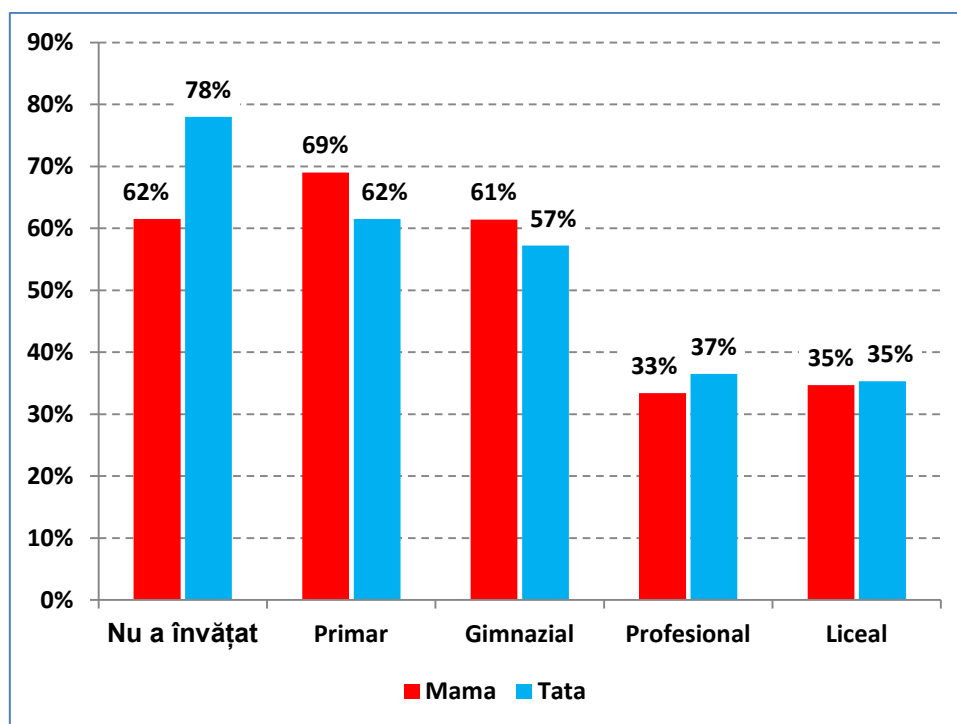
Figura 3. Performanța științifică și educația părinților

Sursa: OECD (2016), PISA 2015 Results (Volume I): Excellence and Equity in Education, PISA, OECD Publishing, Paris. <http://dx.doi.org/10.1787/9789264266490-en>, pag. 62

Această asociere se înregistrează și în cazul Republicii Moldova. Astfel, elevii părinții cărora au un nivel de studii mai înalt, au punctaje PISA mai bune.

Figura 4. Ponderea elevilor care la evaluările PISA 2015 nu au atins pragul minim de cunoștințe în domeniul Citire/Lectură, după nivelul de studii ale părinților

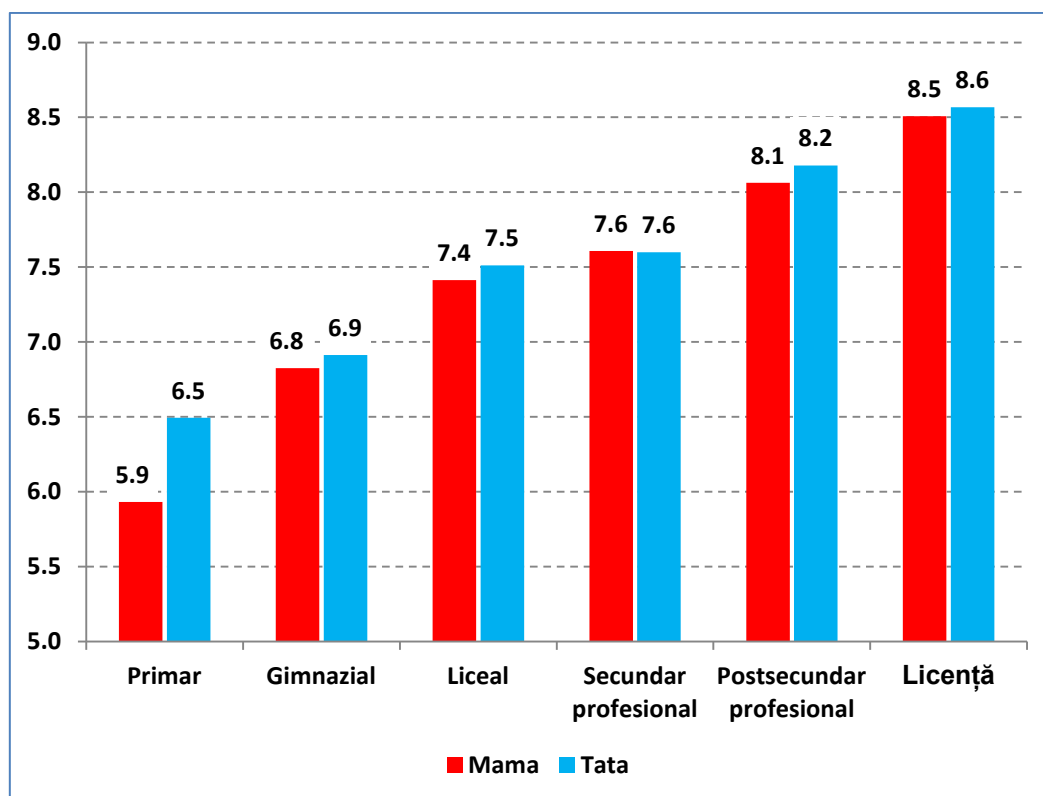
Sursa: Natalia Vladicescu. Rezultatele evaluării PISA: realități și așteptări privind învățământul gimnazial din Republica Moldova. Fundația Soros-Moldova, 2017

Din figura de mai sus se observă că în cadrul evaluărilor PISA 2015, circa 70% din elevii părinții cărora nu au învățat, nu au atins pragul minim de cunoștințe în domeniul Citire/Lectură. O situație similară se atestă și în cazul părinților care au doar studii primare, rata eșecului fiind de circa 70% în cazul mamelor și 62% în cazul taților. La polul opus – în cazul părinților care au studii liceale, rata eșecului, deși rămâne alarmantă, este aproape de două ori mai mică, de circa 35%.

Accentuăm faptul că asocierea rezultatelor învățării cu nivelul de studii al părinților, este puțin sensibilă la diferențele de gen, fiind importante atât studiile mamelor, cât și studiile taților.

Rezultatele evaluărilor naționale confirmă asocierile depistate în cadrul evaluărilor PISA. Astfel, conform datelor din Sistemul de cartografiere a școlilor primare, gimnaziilor și liceelor, în cazul părinților cu doar studii primare, nota medie la matematică, examenul de absolvire a gimnaziului, este de doar 5,9 puncte în cazul studiilor mamelor și de doar 6,5 puncte în cazul studiilor taților. La polul opus – în cazul părinților cu studii superioare de licență –, notele în cauză sunt, respectiv 8,5 (mamele) și 8,6 (tații). Diferența de două puncte este semnificativă, în special, în cazul concursurilor de admitere în instituțiile de învățământ de formare profesională. Evident, absolvenții cu note mai mici nu vor avea acces la profesiile "de prestigiu".

Figura 5. Notele medii la examenul de absolvire a gimnaziului, Matematica, anul 2013, după nivelul de studii ale părinților

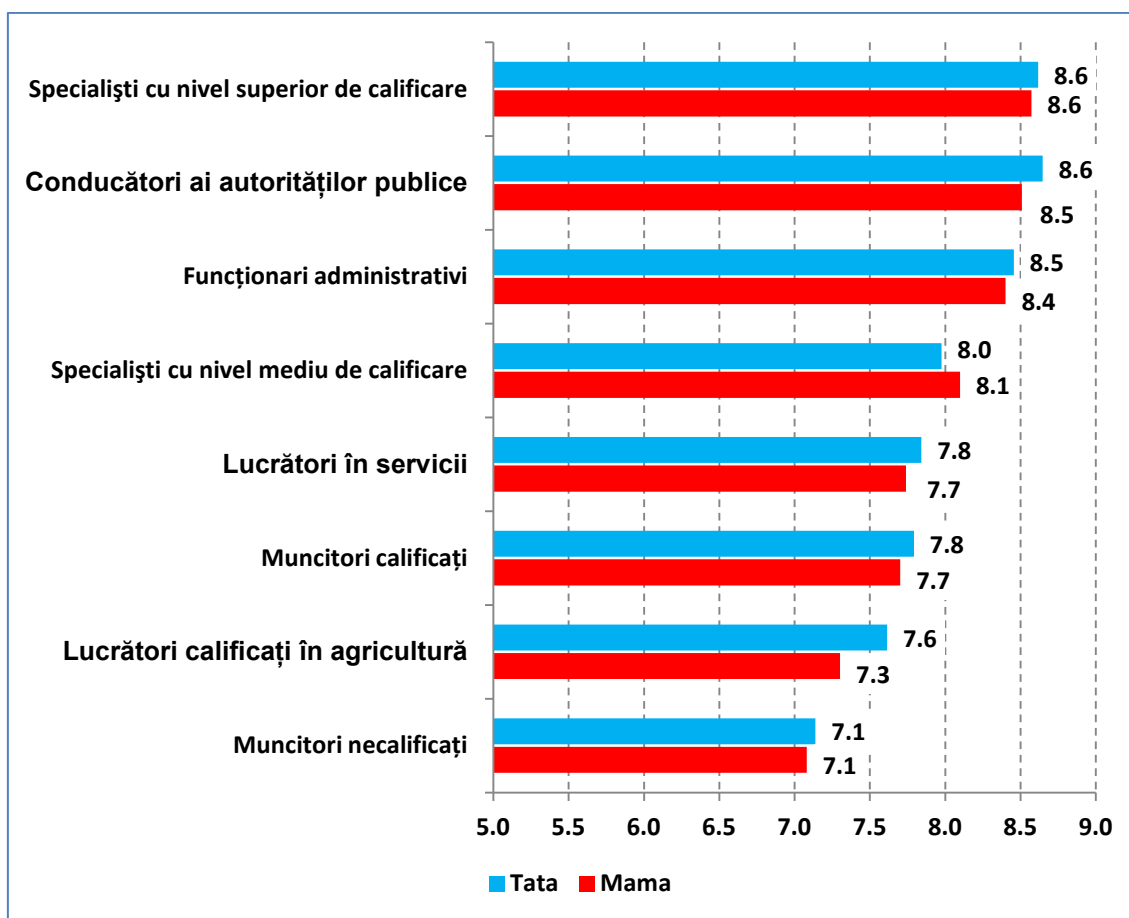

Sursa: Sistemul de cartografiere a școlilor primare, gimnaziilor și liceelor, 2017

Ca și în cazul evaluărilor PISA, cu excepția studiilor primare, asocierea dintre notele elevilor și studiilor părinților este puțin sensibilă la diferențele de gen, fiind importante atât studiile mamelor, cât și studiile tatilor.

Un alt aspect important legat de influența factorului părintesc asupra rezultatelor învățării demonstrate de elevi îl constituie ocupația părinților. Conform datelor Sistemului de cartografiere a școlilor primare, gimnaziilor și liceelor, acest factor este la fel de influent ca și studiile părinților, diferențele fiind statistic semnificative.

Figura 6. Notele medii la examenul de absolvire a gimnaziului, Matematica, anul 2013, după ocupația părinților

Sursa: Sistemul de cartografiere a școlilor primare, gimnaziilor și liceelor, 2017

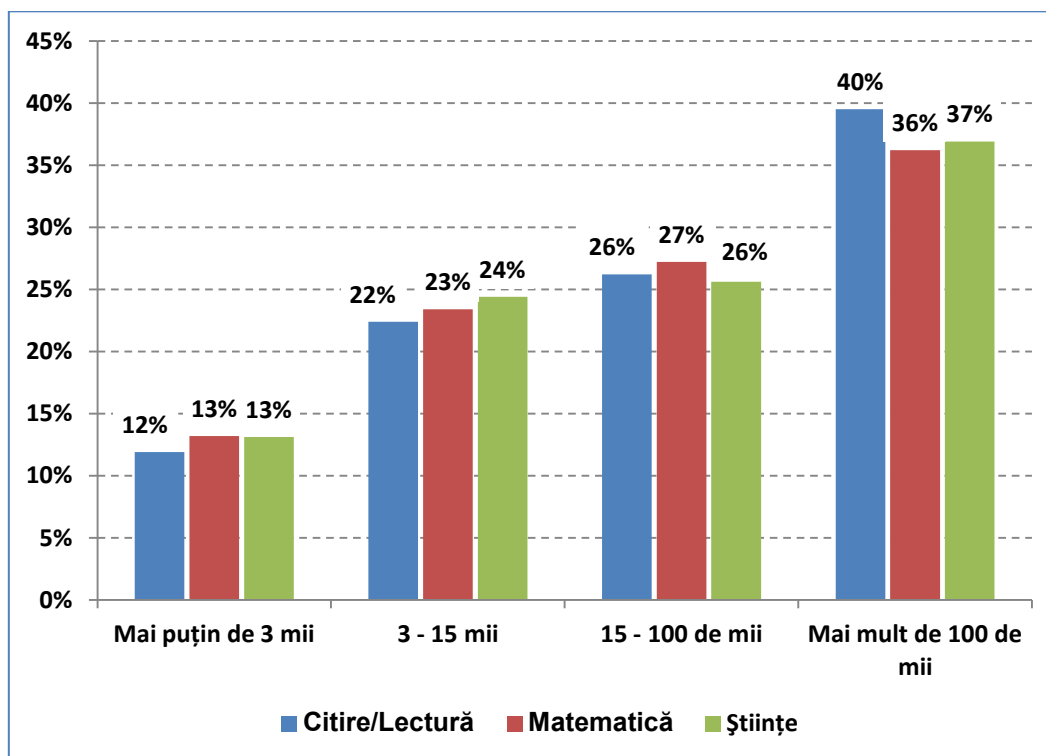
Din diagrama de mai sus se observă că în cazul părinților ce au statutul de muncitori necalificați, nota medie la examenul de absolvire a gimnaziului, disciplina școlară matematica, este de 7,1, pe când în cazurile părinților – conducători ai autorităților publice și celor cu statut de specialiști cu nivel superior de calificare este de 8,6 puncte, diferența fiind de 1,5 puncte de notare.

Este cunoscut faptul că din cauza dificultăților economice, țările aflate în tranziție acordă o prioritate mai mare asigurării accesului la studii, problemele calității rămânând în umbră. Evident, dacă accesul poate fi asigurat prin menținerea instituțiilor existente de învățământ sau prin crearea unor instituții noi în localitățile în care ele lipsesc, asigurarea calității este o sarcină mult mai complexă.

În general, resursele necesare pentru a asigura accesul anume la o educație de calitate sunt cu mult mai mari decât cele necesare doar pentru a menține "pe lina de plutire" o instituție existentă de învățământ. Utilizarea eficientă a unor astfel de resurse presupune crearea unor școli cu un număr mare de elevi, care, în consecință, fie că trebuie să fie de circumscripție, fie că trebuie amplasate în localitățile mari. Prin urmare, mărimea școlii și a localității în care se află școala, de asemenea, sunt factori care influențează rezultatele învățării.

Evaluările internaționale și cele naționale relevă faptul că mărimea și statutul localităților contează. Astfel, conform evaluărilor internaționale PISA 2015, cu cât localitatea este mai mare, cu atât punctajul acumulat de elevi este mai înalt.

Figura 7. Ponderea elevilor care la evaluările PISA 2015 au înregistrat rezultate egale sau peste media OECD, după mărimea localității (mii persoane) în care se află școala

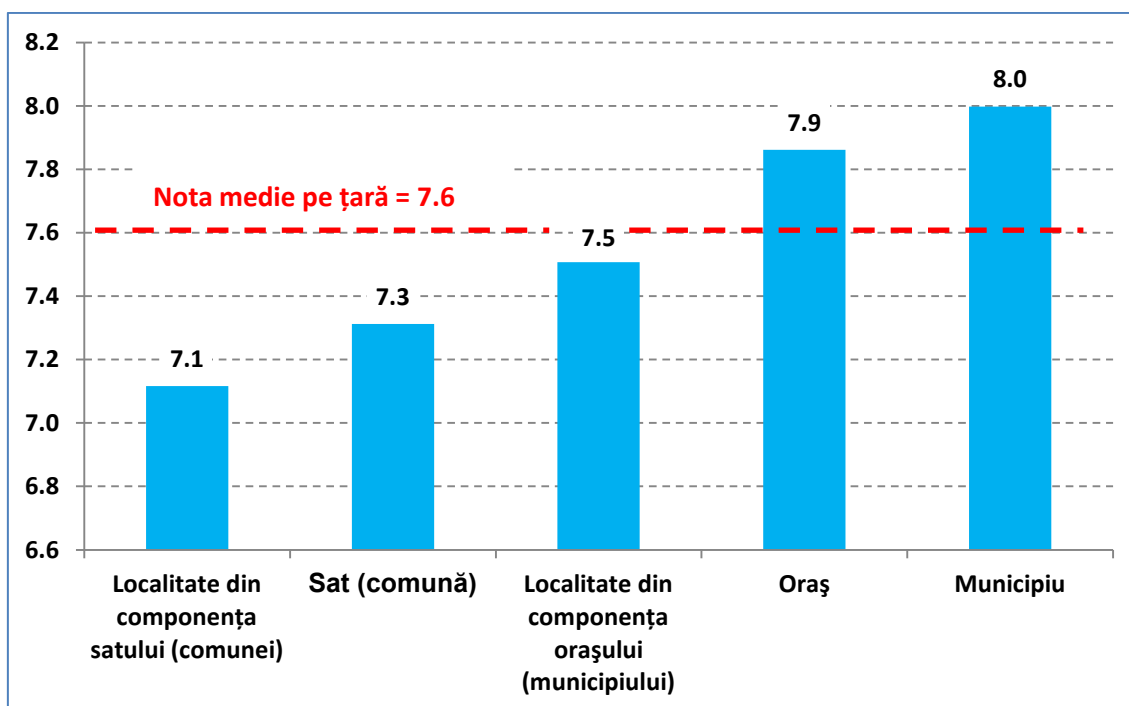

Sursa: Natalia Vladicescu. Rezultatele evaluării PISA: realități și așteptări privind învățământul gimnazial din Republica Moldova. Fundația Soros-Moldova, 2017

Din datele prezentate în diagrama de mai sus se observă că în cazul localităților mici ponderea elevilor care la evaluările PISA 2015 au înregistrat rezultate egale sau peste media OECD este de doar 12%-13%, pe când în cazul localităților mari ea este de 36%-40%, adică de peste trei ori mai mare.

Statutul localității contează și în cazul Republicii Moldova. Astfel, conform datelor Sistemului de cartografiere a școlilor primare, gimnaziilor și liceelor, notele elevilor din localitățile mici, care nici nu au primării, sunt cu mult mai modeste decât notele elevilor localităților cu statut de municipii.

Figura 8. Notele medii la examenul de absolvire a gimnaziului, Matematica, anul 2013, după tipul localității

Sursa: Sistemul de cartografiere a școlilor primare, gimnaziilor și liceelor, 2017

În cazul localităților din componența satului (comunei), localități care nu au primării, nota medie la examenul de absolvire a gimnaziului, disciplina școlară Matematica, este de 7,1, pe când în cazul municipiilor această notă este de 8,0, diferența fiind de 0,9 puncte de notare.

Întrucât părinții din Republica Moldova preferă proximitatea școlii calității învățării în ea, este foarte important ca autoritățile și organizațiile societății civile să desfășoare campanii ample de informare a părinților, orientându-i spre școlile mari.

Beneficiile implicării părinților

Există numeroase studii internaționale și câteva studii naționale, care pun în evidență faptul că implicarea părinților are un impact benefic asupra învățării. O listă succintă a celor mai relevante studii în acest domeniu este dată în la sfârșitul acestei lucrări.

O sinteză a beneficiilor implicării părinților în viața școlii este prezentată în caseta de text de mai jos.

Implicarea părinților:

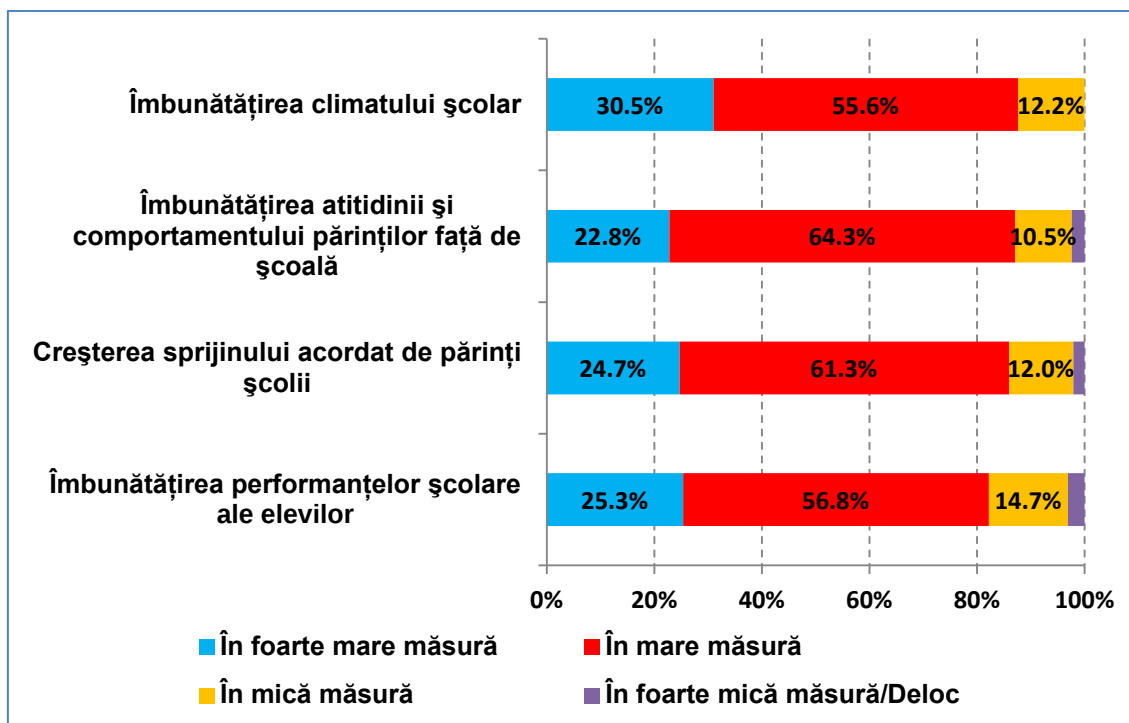
- a) contribuie la atingerea unor rezultate mai bune ale învățării;
- b) duce la creșterea motivației copiilor de a învăța;
- c) formează și dezvoltă cultul învățării;
- d) reduce absenteismul și abandonul școlar;
- e) racordează oferta educațională a școlii la cerințele beneficiarilor direcți ai educației – ale elevilor, părinților și comunităților;

- f) dezvoltă parteneriatele elevi – părinți – școală – comunitate;
- g) consolidează legăturile umane dintre copii, părinți și cadrele didactice;
- h) creează medii incluzive de învățare, oferind tuturor copiilor posibilitatea de a se dezvolta și afirma;
- i) eficientizează comunicarea școală – părinte;
- j) consolidează meritocrația, diminuează fraudă academică;
- k) sporește autoritatea și prestigiul cadrelor didactice din școală;
- l) contribuie la socializarea academică (educațională) a părinților;
- m) crește nivelul de încredere a părinților în cadrele didactice;
- n) oferă sprijin școlii în extinderea și diversificarea activităților instructiv-educative, cultural-sportive și de agrement;
- o) contribuie la îmbunătățirea condițiilor fizice în școală.

Sursa: Gremalschi A., Perciun D., Costachi I. Ghid pentru organizațiile obștești ale părinților elevilor din învățământul primar, gimnazial și liceal. Chișinău, 2016, pag. 5-6

În opinia directorilor de școli, implicarea părinților contribuie nu doar la îmbunătățirea rezultatelor școlare ale elevilor, dar și la creșterea sprijinului acordat de părinți școlii. Accentuăm faptul că acest "sprijin" foarte des era și mai este interpretat ca fiind unul material, destinat atât îmbunătățirii condițiilor fizice din școli, cât și plătirii unor suplimente salariale neformale angajaților acestora.

Figura 9. Distribuția răspunsurilor directorilor de școli la întrebarea "În ce măsură implicarea părinților contribuie la ...?"

Sursa: Goraș-Postică V. (coord.), Chicu V., Cheianu D., Bezede R. Implicarea părinților în activitatea școlii. În Didactica Pro, nr. 6 (52), decembrie 2008, pag. 6

Din diagrama de mai sus derivă faptul că directorii de școli nu dau prioritate unui sau altui beneficiu al implicării părinților, ponderea cumulată a celor care sunt de acord "în mare" și "foarte mare măsură" fiind aproximativ aceiași – de circa 80%. Deși în cazul beneficiului "Îmbunătățirea performanțelor școlare ale elevilor" ponderea cumulată a răspunsurilor în cauză este puțin mai mică, diferențele respective, de cca 3 puncte procentuale sunt statistic nesemnificative.

Concluzii

Rezultatele evaluărilor internaționale relevă faptul că implicarea părinților, nivelul lor de studii, mărimea localității în care se află familia sunt factori semnificativi, ce influențează rezultatele învățării. Rezultate mai bune sunt demonstrate de acei elevi părinții cărora se implică, au un nivel mai înalt de studii, iar școala se află în localități mai mari.

Rezultatele evaluărilor naționale, de asemenea, confirmă existența asocierilor pozitive între nivelul de studii ale părinților, statutul lor ocupațional și rezultatele învățării. De asemenea, se înregistrează asocieri pozitive între rezultatele învățării, mărimea școlii și statutul localităților.

Prin urmare, este important ca autoritățile și organizațiile societății civile să desfășoare campanii ample de informare a părinților, încurajându-i să se implice în viața școlii și orientându-i spre școlile mari.

În opinia directorilor de școli, beneficiile implicării părinților – îmbunătățirea climatului școlar, atitudini și comportamente mai bune ale părinților față de școală, un sprijin mai consistent acordat de părinți școlii și îmbunătățirea rezultatelor învățării – sunt importante în egală măsură.

Analiza cadrului legislativ: experiența internațională

Belarusul

Sistemul educațional din Republica Belarus funcționează în baza Codului învățământului, care a fost adoptat în anul 2011². Chiar în primul articol al acestui Cod se statuează că participanți ai procesului de învățământ sunt copiii, elevii și studenții, părinții și reprezentanții legali ai acestora, cadrele pedagogice. Evident, subiecți ai relațiilor pedagogice, în afară de cei enumerați mai sus, sunt instituțiile ce prestează servicii educaționale sau administrează sistemul de învățământ.

Din punctul de vedere al guvernării instituțiilor de învățământ, organul de autoconducere este consiliul, președinte al căruia este conducătorul instituției (Art. 25). Competențele acestui consiliu sunt stabilite într-un regulament special, adoptat de Ministerul Învățământului. De asemenea, în instituții pot fi create și alte organe de autoguvernare, cum ar fi: consiliul pedagogic, consiliul tutorilor (*попечительский совет*), consiliul părinților, consiliul antrenorilor ș.a. Regulamentele referitoare la componența și activitatea consiliului pedagogic, consiliului tutorilor și consiliul părinților se aprobă de Ministerul Învățământului, iar cel al consiliul antrenorilor – de către Ministerul Sportului și Turismului.

Art. 31 al Codului, care statuează drepturile elevilor, pe lângă cele clasice, întâlnite în legislația mai multor țări, include și dreptul de a "participa în administrarea instituției de învățământ" (pct. 1.20). Într-un mod similar, Art. 34, pct. 1.2, statuează dreptul părinților de a participa la administrarea instituției de învățământ.

În scopul afirmării sociale, formării și dezvoltării, protecției drepturilor legitime ale copiilor, elevilor și studenților, ale cadrelor pedagogice, în sistemul de învățământ pot fi create organizații obștești.

În linii mari, actele normativ-juridice subordonate Codului învățământului detaliază prevederile referitoare la participarea elevilor, studenților, părinților, organelor administrației publice locale și organizațiilor obștești în administrarea instituțiilor de învățământ și a sistemului în ansamblu, însă, în linii mari, el este unul centralizat, rolul și "interesele statului" fiind prioritare.

Franța

Codul Educației³, în vigoare la data scrierii acestei lucrări, reglementează foarte detaliat relațiile elevilor și părinților cu școala și organele de administrare a sistemului de învățământ. Fiind într-un lent proces de descentralizare, Codul pune accentul pe beneficiarii educației, stabilind foarte clar atât drepturile, cât și obligațiile acestora.

Astfel, conform Art. L111-3, În fiecare școală, colegiu sau liceu, comunitatea educațională reunește elevii și pe toți cei care, în școală sau în relație cu aceasta, participă la realizarea

² Кодекс Республики Беларусь об образовании. 13 января 2011 г. № 243-З.

³ Franța. Code de l'éducation.

misiunilor educației: personalul școlilor și instituțiilor, părinții elevilor, autorităților locale și actorii instituționali, economici și sociali, asociați cu serviciul public de educație.

Referitor la părinții elevilor (Art. L111-4), Codul educației stipulează explicit că ei sunt membri ai comunității educaționale. Participarea lor la viața școlară și dialogul cu profesorii și cu ceilalți membri ai personalului sunt asigurate în fiecare școală și în fiecare așezământ școlar. Părinții elevilor participă prin intermediul reprezentanților lor în consiliile școlare, în consiliile așezămintelor școlare și în consiliile de clasă.

Consiliul Superior al Educației deliberază pe materii consultative (Art. L231-1). Acest Consiliu este consultat în mod obligatoriu și își poate exprima opinia cu privire la toate aspectele de interes național privind educația sau instruirea indiferent de departamentul ministerial în cauză. El emite avize cu privire la obiectivele și funcționarea serviciului public de educație.

Prezintă interes componența și Consiliului Superior al Educației, care este prezidat de Ministrul Educației sau de reprezentantul acestuia și este alcătuit din reprezentanți ai profesorilor, profesorilor-cercetători, alți membri ai corpului didactic, părinți, studenți, elevi de liceu, autorități locale, asociații extrașcolare și familiale, alți actanți cu interese educative, economice, sociale și culturale majore (Art. L231-2).

În scopul asigurării reprezentativității, Codul educației stabilește și procedura de alegerea a membrilor Consiliului Superior al Educației (Art. L231-3):

- Reprezentanții profesorilor-cercetători sunt aleși de Consiliul Național al Învățământului Superior și Cercetării.
- Reprezentanții cadrelor didactice și ai celorlalți angajați sunt numiți de ministrul educației, proporțional cu rezultatele alegerilor profesionale, la propunerea celor mai reprezentative organizații sindicale ale personalului care a prezentat candidații pentru aceste alegeri.
- Reprezentanții părinților elevilor sunt numiți de ministrul educației la propunerea asociațiilor părinților proporțional cu rezultatele alegerilor pentru consiliile de administrare și consiliile școlare.
- Reprezentanții studenților sunt numiți de către ministrul educației la propunerea asociațiilor studențești proporțional cu rezultatele alegerilor pentru Consiliul Național al Învățământului Superior și Cercetării.
- Reprezentanții liceenilor sunt aleși de către delegații lor.

Un merit incontestabil al legiuitorilor francezi constă în faptul că ei au prevăzut în Codul Educației și mecanisme de asigurare a participării părinților la guvernarea educației. Astfel, în Art. L236-1 al Codului se stipulează că un Decret al Consiliului de Stat va stabili condițiile în care reprezentanții părinților în consiliile departamentale sau regionale, academice și naționale vor beneficia de autorizații de absență la locul de muncă și le se vor rambursa cheltuielile. Statul oferă sprijin formațiunilor reprezentanților părinților elevilor ce aparțin federațiilor părinților elevilor reprezentate în Consiliul Superior al Educației.

Referitor la funcționarea școlilor, în Cod, Art. L411-1, se stipulează că buna funcționare a fiecărei grădinițe sau școli maternelă este asigurată de un director; el asigură coordonarea

necesară între educatori. Un decret al Consiliului de Stat va stabili condițiile pentru recrutarea, instruirea și exercitarea funcțiilor specifice ale directorilor de grădiniță și școlii maternelle. Părinții elevilor își aleg reprezentanții, care constituie un comitet al părinților, convocat periodic de directorul școlii. Reprezentantul municipalității sau al instituției publice de cooperare intercomunitară în cauză participă din oficiu la aceste reuniuni.

Conform Art. L411-2, instituțiile publice locale menționate la articolul L.421-1 sunt administrate de un consiliu de administrație, compus, în funcție de importanța așezământului, de douăzeci și patru sau treizeci de membri. Aceasta include:

- o treime, reprezentanți ai autorităților locale, reprezentanți ai administrației instituției și una sau mai multe persoane calificate; dacă acestea din urmă ar reprezenta lumea economică, ele vor include, pe bază de paritate, reprezentanți ai organizațiilor reprezentative ale angajaților și ale angajatorilor;
- o treime, reprezentanții aleși ai personalului unității;
- o treime, reprezentanții aleși ai părinților elevilor și ai elevilor.

Reprezentanții autorităților locale vor fi trei sau patru, în funcție de mărimea consiliului de administrație, de douăzeci și patru sau de treizeci de membri. Acestea includ un reprezentant al comunității locale, dacă este cazul, un reprezentant al instituției publice de cooperare intercomunală și unul sau mai mulți reprezentanți ai municipiului în care se află unitatea.

Mai multe secții ale Codului conțin reglementări detaliate referitoare la părinții elevilor și asociațiilor acestora.

Sub-secția 1 : Părinții elevilor

Articolul D111-2.

Consiliul profesorilor, prezidat de directorul școlii primare, directorul școlii secundare, organizează cel puțin de două ori pe an și în fiecare clasă câte o întâlnire între părinți și profesori, care poate lua forme diferite. În acest context, în colegii și licee, informarea părinților este organizată anual.

Articolul D111-3.

Părinții sunt informați periodic cu privire la rezultatele școlare ale copiilor lor și la comportamentul acestora, în special prin intermediul cărții de înmatriculare a școlilor de nivelul unu sau a cărții de școală secundară. Școala sau așezământul școlar ia toate măsurile necesare pentru ca părinții să poată citi aceste documente.

Articolul D111-4.

Directorul școlii, șeful așezământului școlar și profesorii asigură răspunsul la cererile de informații și demersurile înaintate de părinți. Orice răspuns negativ trebuie să fie motivat.

Articolul D111-5.

La prima sa întâlnire, consiliul școlar sau consiliul de administrație examinează condițiile de organizare a dialogului cu părinții. Consiliul școlar sau consiliul de administrație pot să prevadă orice acțiuni suplimentare care să țină cont de particularitățile și orientările locale ale programului școlar. Se specifică condițiile de primire a părinților, precum și condițiile

în care aceștia pot accesa spațiile de lucru digitale. Părinții elevilor sunt informați cu privire la deciziile luate, în special cu privire la numărul, natura și data reuniunilor programate.

Sursa: Franța. Code de l'éducation. Traducere neoficială

Sub-secția 2 : Asociațiile părinților

Articolul D111-6.

Articolele D. 111-7 la D. 111-10 și D. 111-14 sunt aplicabile asociațiilor de părinți ai elevilor, grupând exclusiv părinții elevilor asimilați cu răspundere legală pentru unul sau mai mulți elevi și a căror obiect este apărarea intereselor morale și materiale comune părinților de elevi, reprezentați în consiliul școlar și reprezentați în consiliul de administrație al instituțiilor publice locale de învățământ. Aceleași articole sunt aplicabile asociațiilor părinților elevilor reprezentați în Consiliul Superior de Învățământ, în consiliile academice și în consiliile departamentale de educație națională.

Articolul D111-7.

În fiecare școală și așezământ școlar, un loc accesibil părinților va permite afișarea listei asociațiilor părinților, cu numele și datele de contact ale responsabililor.

Articolul D111-8.

Asociațiile de părinți ai elevilor pot afla și pot obține o copie a listei părinților elevilor din școală sau așezământul școlar în care să se indice numele, adresele poștale și electronice, cu condiția ca părinții să fi exprimat acordul față de această comunicare.

Într-o cutie poștală și un panou într-un loc accesibil părinților, trebuie să li se pună la dispoziție mijloace materiale necesare pentru desfășurarea activității, inclusiv o cutie poștală și un panou într-un loc accesibil părinților.

Articolul D111-9.

Directorul școlii sau șeful așezământului școlar trebuie să permită asociațiilor părinților să-și facă cunoscută activitatea și altor părinți. În acest scop, documentele transmise de asociații sunt distribuite elevilor, care urmează să le înmâneze părinților lor în momentul în care le-au primit.

Aceste documente nu fac obiectul unui control prealabil și trebuie marcate în mod clar ca fiind ale asociațiilor părinților elevilor. Conținutul lor, care trebuie totuși să respecte principiul secularismului și prevederile referitoare la intimitate și interzicerea insultelor și defăimării și care exclud orice propagandă pentru un partid politic sau o întreprindere comercială, este responsabilitatea exclusivă a asociațiilor.

Condițiile de distribuire a acestor documente sunt stabilite prin consultări între directorul școlii sau șeful așezământului școlar și asociațiile părinților elevilor. Cu excepția cazului în care consiliul școlar sau consiliul de administrație convine altfel, documentele sunt furnizate de asociație în număr suficient pentru distribuirea acestora.

În cazul unui dezacord cu privire la modul de difuzare a documentelor și, în cazul în care directorul școlii sau șeful așezământului școlar consideră că conținutul acestora nu respectă principiul, dispozițiile sau interdicțiile menționate la al doilea paragraf, asociația de părinți a elevilor în cauză sau directorul școlii sau șeful așezământului școlar poate sesiza autoritatea academică care are o perioadă de șapte zile pentru a decide. Dacă în această perioadă nu vine un răspuns, documentele vor fi distribuite în condițiile planificate inițial.

Sursa: Franța. Code de l'éducation. Traducere neoficială

Sub-secția 3 : Reprezentanții părinților

Articolul D111-9.

În perioada de patru săptămâni anterioare alegerilor pentru consiliul școlar și consiliul de administrație al instituțiilor publice locale de învățământ, articolul D. 111-7 și articolul D. 111-8 primul paragraf sunt aplicabile părinților elevilor și asociațiilor părinților de elevi, candidați la aceste alegeri.

Articolul D111-11.

În școli și așezăminte școlare, reprezentanții părinților facilitează relațiile dintre părinți și personal. Aceștia pot interveni împreună cu directorii școlilor sau șefii așezămintelor școlare pentru a discuta o anumită problemă și, astfel, pentru a oferi mediere la cererea unuia sau mai multor părinți interesați. În toate situațiile, reprezentanții părinților au obligația de a păstra confidențialitatea în ceea ce privește informațiile personale pe care ar putea să le cunoască.

Articolul D111-12.

Timpurile de întâlnire pentru consiliile școlare, consiliile de conducere, consiliile de clasă și consiliile de disciplină sunt stabilite astfel încât să permită participarea reprezentanților părinților.

În cea de-a doua etapă, programul acestor întâlniri trebuie să țină cont de programele de clasă și, în funcție de perioadă, de particularitățile școlii, programul activităților școlare, orarul orientării și examinările. Șeful școlii, în momentul adaptării la aceste constrângeri, după consultarea reprezentanților profesorilor și a elevilor, organizează o consultare preliminară cu reprezentanții părinților elevilor.

Articolul D111-13.

Reprezentanții părinților elevilor sunt destinatari ai aceluiași documente pentru exercitarea mandatului lor ca și ceilalți membri ai organismului în cauză.

Articolul D111-14.

O încăpere a școli sau a așezământului școlar poate fi pusă la dispoziția reprezentanților părinților în mod temporar sau permanent, în special pentru organizarea de întâlniri, în timpul sau în afara orelor școlare.

Articolul D111-15.

Toți reprezentanții părinților trebuie să aibă posibilitatea de a raporta despre lucrul în organele în care activează. Aceste rapoarte sunt distribuite în condițiile definite la articolul D. 111-9.

Sursa: Franța. Code de l'éducation. Traducere neoficială

În scopul asigurării siguranței și accesibilității instituțiilor de învățământ, Codul Educației prevede crearea și funcționarea unui organ special, care include și reprezentanți ai părinților.

Secțiunea 3: Observatorul Național pentru Siguranța și Accesibilitatea Instituțiilor Educaționale

Articolul D239-25.

Observatorul Național pentru Siguranța și Accesibilitatea Instituțiilor Educaționale, subordonat Ministerului Educației și Învățământului Superior, examinează, în ceea ce privește regulile de siguranță și respectarea competențelor comisiilor centrale inspectorii de siguranță și cei ai inspectorilor de muncă, condițiile de aplicare a normelor de siguranță, starea clădirilor și a echipamentelor utilizate în special pentru predare, cercetare, catering, cazare, informarea, îndrumarea și administrarea, precum și condițiile de protecție a acestora, în vederea prevenirii oricăror daune aduse persoanelor și proprietății.

El evaluează accesibilitatea unităților menționate în articolul D. 239-26, în conformitate cu prevederile Codului construcțiilor și locuințelor.

Articolul D239-27.

Observatorul Național pentru Siguranța și Accesibilitatea Instituțiilor Educaționale este compus din 51 de membri. Aceștia și supleanții acestora, dacă există, sunt numiți pentru o perioadă de trei ani prin ordin.

Acestea sunt distribuiți după cum urmează:

- trei reprezentanți ai Federației Consiliilor Părinților (FCPE);
- un reprezentant al Federației Părinților Elevilor din Educația Publică (PEEP);
- un reprezentant al Asociației Naționale a Asociațiilor Părinților de Educație Liberă (UNAPEL).

Sursa: Franța. Code de l'éducation. Traducere neoficială

În concluzie, în pofida faptului că a trecut printr-o perioadă de guvernare strict centralizată, sistemul educațional din Franța oferă părinților și comunităților locale drepturi foarte mari, ei având roluri semnificative în administrarea instituțiilor de învățământ. Accentuăm faptul că drepturile și împuternicirile ce le revin părinților nu sunt doar declarate, ci sunt și asigurate prin oferirea de către stat a unui cadru instituțional efectiv și un suport material adecvat.

Irlanda

Conform Legii învățământului din Irlanda⁴, Art. 26, părinții pot crea asociații școlare, care sunt obligate să accepte în calitate de membri pe orice părinte ce are copii în școala respectivă.

Asociația părinților, în colaborare cu Consiliul școlar, cu directorul și cu cadrele didactice, trebuie să promoveze în școală interesele elevilor. În acest scop, asociația poate:

- să consilieze directorul sau consiliul de administrație cu privire la orice chestiune legată de școală. Directorul sau consiliul de administrație, după caz, trebuie să ia în considerare orice astfel de sfat;
- să adopte, în consultare cu directorul, un program de activități care să promoveze implicarea părinților în activitatea școlii.

⁴ Republic of Ireland. *Education Act*. Number 51 of 1998.

Prin lege, Consiliile de administrație ale școlilor sunt obligate să promoveze parteneriatele școală-părinții-comunitate, să faciliteze și să acorde asistență asociațiilor părintești în cazurile în care ele sunt deja create și ajutor în cazurile în care părinții doresc să înființeze astfel de asociații.

Asociația părinților, după consultarea membrilor săi, stabilește normele care reglementează reuniunile sale, activitățile pe care le va desfășura și calendarul acestora.

În cazul în care asociația părinților este afiliată unei asociații naționale de părinți, regulamentele acestea trebuie să fie conforme cu orientările emise de această asociație națională de părinți, cu acordul ministrului.

Art. 27 al Legii Educației din Irlanda stabilește modul de informare și de implicare a elevilor în viața școlii.

Astfel, Consiliul școlar este obligat să stabilească și să urmeze anumite proceduri în scopul informării elevilor despre activitățile școlii. Procedurile în cauză, având în vedere vârsta și experiența elevilor, în asociere cu părinții și cadrele didactice, vor facilita implicarea lor în funcționarea școlii.

Elevii școlilor post-primare pot înființa consilii ale elevilor. Administrația fiecărei școli va încuraja crearea de către elevi a unor astfel de consilii va facilita activitatea lui și le va acorda toată asistența rezonabilă. Consiliile elevilor, în colaborare cu consiliile școlare, cu părinții și cu cadrele didactice, va promova interesele școlilor și implicarea elevilor în activitățile acestora.

Regulile de înființare a consiliilor elevilor se stabilesc de către consiliile de administrare a școlilor, în conformitate cu instrucțiunile emise de ministru. Instrucțiunile în cauză trebuie să conțină prevederi referitoare la constituirea, alegerea membrilor și dizolvarea consiliilor elevilor.

După creare, consiliile elevilor, după consultarea consiliilor de administrație, își elaborează propriile regulamente de activitate.

România

Conform Art. 79 al Legii Educației Naționale din România⁵, beneficiarii învățământului preuniversitar sunt grupați în următoarele categorii:

- *beneficiarii primari* – antepreșcolarii, preșcolarii și elevii;
- *beneficiarii secundari* – familiile antepreșcolarilor, ale preșcolarilor și ale elevilor;
- *beneficiari terțiari* – comunitatea locală și societatea, în general.

Conform Art. 80 al Legii, învățământul preuniversitar este centrat anume pe beneficiari.

⁵ România. *Legea educației naționale*. Monitorul Oficial nr. 18 din 10 ianuarie 2011.

Articolul 80.

- (1) Toate deciziile majore sunt luate prin consultarea reprezentanților beneficiarilor primari, respectiv a Consiliului Național al Elevilor sau a altor asociații reprezentative ale elevilor, și prin consultarea obligatorie a reprezentanților beneficiarilor secundari și terțiari, respectiv a structurilor asociative reprezentative ale părinților, a reprezentanților mediului de afaceri, a autorităților administrației publice locale și a societății civile.
- (2) Ministerul Educației, Cercetării, Tineretului și Sportului, împreună cu Consiliul Național al Elevilor și organizațiile guvernamentale și nonguvernamentale reprezentative, elaborează un statut în care sunt prevăzute drepturile și îndatoririle elevilor, care se aprobă prin ordin al ministrului educației, cercetării, tineretului și sportului. În baza acestui statut, fiecare unitate de învățământ își elaborează regulamentul școlar propriu.

Sursa: România. Legea educației naționale. Monitorul Oficial nr. 18 din 10 ianuarie 2011

O noutate pentru Republica Moldova ar fi practica română de încheiere a contractelor educaționale, introduse prin Articolul 86 al Legii educației naționale.

Articolul 86.

- (1) Unitățile de învățământ încheie cu părinții, în momentul înscrierii antepreșcolarilor, respectiv a preșcolarilor sau a elevilor, în Registrul unic matricol, un contract educațional, în care sunt înscrise drepturile și obligațiile reciproce ale părților. Contractul educațional-tip este aprobat prin ordin al ministrului educației, cercetării, tineretului și sportului și este particularizat, la nivelul fiecărei unități de învățământ, prin decizia consiliului de administrație.

Sursa: România. Legea educației naționale. Monitorul Oficial nr. 18 din 10 ianuarie 2011

Deși Legea educației naționale nu conține articole distincte referitoare la implicarea elevilor, părinților și reprezentanților comunităților locale în administrarea școlilor, o astfel de implicare este reglementată și încurajată prin mai multe stipulări, cei drept, disipate în textele mai multor articole:

- Art. 14.** Proiectarea, fundamentarea și aplicarea strategiilor naționale în domeniul educației trebuie efectuată de Ministerul Educației, Cercetării, Tineretului și Sportului cu consultarea asociațiilor reprezentative ale profesorilor, structurilor asociative reprezentative ale părinților, asociațiilor reprezentative ale elevilor, autorităților administrației publice, mediului de afaceri și organizațiilor neguvernamentale finanțatoare care susțin programe educative/federații ale furnizorilor de servicii sociale.
- Art. 64.** Curriculumul național trebuie elaborat și aplicat în conformitate cu nevoile specifice dezvoltării personale și cu nevoile pieței forței de muncă și ale fiecărei comunități, în baza principiului subsidiarității.
- Art. 65.** Curriculumul la decizia școlii se stabilește de Consiliul de administrare în urma consultării elevilor, părinților și pe baza resurselor disponibile. Programele școlare pentru disciplinele/domeniile de studiu, respectiv modulele de pregătire opționale se elaborează la nivelul unităților de învățământ, cu consultarea consiliului profesoral, consiliului consultativ al elevilor, structurii asociative a părinților, precum și a

reprezentanților comunității locale și, după caz, a operatorilor economici cu care unitatea de învățământ are relații pentru pregătirea practică a elevilor. Programele școlare sunt aprobate de consiliul de administrație al unității de învățământ.

Art. 96. Unitățile de învățământ preuniversitar cu personalitate juridică sunt conduse de consiliile de administrație, de directori și de directori adjuncți, după caz. În exercitarea atribuțiilor ce le revin, consiliile de administrație și directorii conlucrează cu consiliul profesoral, cu comitetul de părinți și cu autoritățile administrației publice locale. La ședințele consiliului de administrație participă, de regulă, și un reprezentant al elevilor, cu statut de observator.

Art. 103. Ministerul Educației, Cercetării, Tineretului și Sportului are drept de inițiativă în domeniile politicii financiare și resurselor umane din domeniul educației și colaborează cu alte ministere, cu autorități locale, structuri asociative reprezentative ale autorităților administrației publice locale, cu asociații reprezentative ale părinților, asociații reprezentative profesionale ale cadrelor didactice, precum și cu sindicatele reprezentative.

În ansamblu, în opinia autorului acestui studiu, din punctul de vedere al implicării elevilor, părinților și comunităților în guvernarea școlilor, legislația românească în domeniul învățământului reflectă tranziția de la un sistem centralizat la unul descentralizat, rolul beneficiarilor direcți și indirecti ai educației mai fiind încă subestimat.

Rusia

În domeniul învățământului, Federația Rusă are o legislație foarte bine dezvoltată⁶, care, evident, se bazează pe experiența de sute de ani de creare a unui sistem de învățământ, subordonat, în mare măsură, aspirațiilor de ocupare și de menținere a unei poziții de lider mondial.

Conform Art. 2 al Legii "Educația în Federația Rusă", participanți ai relațiilor din domeniul învățământului general sunt elevii, părinții acestora, cadrele didactice, organizațiile care activează în acest sector, organele administrației publice locale, ale subiectelor federației și cele federale, angajatorii și asociațiile acestora. În Art. 3 al legii în cauză, pct. 1, aln. 10, se stipulează în mod explicit că politica de stat în domeniul educației se bazează și pe caracterul democratic de conducere a sistemului de învățământ, pe asigurarea dreptului cadrelor didactice, elevilor și părinților de a participa în administrarea instituțiilor de învățământ. Conform Art. 10, din sistemul de învățământ fac parte nu doar instituțiile de învățământ propriu-zise, dar și organizațiile elevilor și părinților, organizațiile angajatorilor, asociațiile obștești.

Pentru a ține cont de părerea elevilor și părinților în procesul de administrare a instituțiilor de învățământ și de luare a deciziilor care se referă la drepturile și interesele lor legitime, părinții și elevii, din proprie inițiativă, pot crea în cadrul instituțiilor de învățământ consilii (Art. 25), iar instituțiile de învățământ sunt obligate să susțină activitatea acestora (Art. 28).

⁶ Federația Rusă. *Федеральный закон "Об образовании в Российской Федерации"*, 2012.

Conform Art. 29, în scopul facilitării părinților și elevilor în administrarea instituțiilor de învățământ, ele sunt obligate să facă publice datele referitoare la:

- componența personală a corpului profesoral-didactic cu indicarea nivelului de studii, calificării și experienței de muncă;
- dotarea materială, inclusiv a cabinetelor și laboratoarelor de studii, condițiile de desfășurarea a lecțiilor practice, a bibliotecilor, a sălilor și terenurilor de sport;
- asigurarea accesului la rețelele globale de calculatoare, sistemele informaționale, resursele electronice de învățare;
- condițiile sanitare, posibilitățile de alimentare și de organizare a odihnei;
- mijloacele financiare disponibile și executarea bugetelor.

Conform Art. 30, în domeniul administrării instituțiilor de învățământ, elevii au următoarele drepturi:

- să participe la elaborarea planurilor de învățământ, evident, în conformitate cu standardele în vigoare;
- să-și aleagă disciplinele opționale și cele facultative;
- să participe în administrarea instituției de învățământ;
- să creeze și să participe în activitatea asociațiilor obștești.

Într-un mod similar, în Art. 44 sunt descrise foarte detaliat drepturile părinților.

Articolul 44. Părinții. Drepturile, îndatoririle și responsabilitățile părinților (reprezentanți legali) în educația elevilor minori

1. Părinții (reprezentanții legali) ai elevilor minori au dreptul preemptiv de a învăța și educa copiii în fața tuturor celorlalte persoane. Ei sunt obligați să pună bazele dezvoltării fizice, morale și intelectuale a personalității copilului.
2. Organele puterii de stat și organele autoguvernării locale, organizațiile educaționale oferă asistență părinților (reprezentanților legali) ai elevilor minorilor în educația copiilor, protejarea și întărirea sănătății lor fizice și mintale, dezvoltarea abilităților individuale și, în caz de necesitate, de corectare a devierilor în dezvoltarea acestora.
3. Părinții (reprezentanții legali) ai elevilor minori au dreptul:
 - să se familiarizeze cu statutul organizației care desfășoară activitatea educațională, cu licența ce oferă dreptul de a desfășura activități educaționale, cu certificatul de acreditare de stat, cu documentația educațională și de program și cu alte documente ce reglementează organizarea și implementarea activităților educaționale;
 - să se familiarizeze cu conținutul educației, cu metodele de predare și educare utilizate, cu tehnologiile educaționale, precum și cu evaluarea progresului copiilor lor;
 - să protejeze drepturile și interesele legitime ale elevilor;
 - să primească informații cu privire la toate tipurile de evaluări planificate ale elevului (psihologice, psihopedagogice), să consimtă la astfel de evaluări sau să participe la ele, să primească informații despre rezultatele unor astfel de evaluări;
 - să participe la conducerea instituției ce desfășoară activități educaționale în forma stabilită de statutul acestei organizații;
 - să participe la examinarea copiilor de către comisia psihologico-medico-pedagogică, la

discutarea rezultatelor acestor examinări și a recomandărilor elaborate în baza evaluărilor în cauză; să își expună opiniile cu privire la metodele propuse de comisii privind desfășurarea instruirii și educării copiilor.

Sursa: Федеральный закон "Об образовании в Российской Федерации", 2012.

Traducere neoficială

În legislația rusă un deosebit interes îl prezintă aln. 1 al Art. 44, care stipulează în mod explicit dreptul preemtiv al părinților de a învăța și educa copiii în fața tuturor celorlalte persoane. Această abordare este, într-o anumită măsură, în discordanță cu abordările "stataliste" ale legii în cauză.

Ucraina

O trăsătură distinctă a legislației ucrainene în domeniul educației constă în faptul că ea include în mod explicit câteva articole prin care se instituie autoguvernarea instituțiilor de învățământ și managementul civic-statal în domeniul educației.

Astfel, conform Legii Educației⁷, Art. 28, autoguvernarea publică în instituția de învățământ constă dreptul participanților la procesul educațional de a decide atât în mod direct, cât și prin organele administrației publice asupra problemelor de organizare și desfășurarea a procesului educațional în, protecția drepturilor și intereselor lor, organizarea timpului liber și ocrotirea sănătății, să participe la conducerea instituției de învățământ în limitele competențelor stabilite de lege și documentele constitutive ale instituției de învățământ. În instituția de învățământ pot acționa: organele de autoguvernare publică ale instituțiilor de învățământ, ale solicitanților de învățământ, ale părinților, ale altor participanți la procesul educațional. Conform Art. 29 al Legii în cauză, în instituția de învățământ se constituie Consiliul de supraveghere (de îndrumare), care contribuie la rezolvarea provocărilor viitoare de dezvoltare, atragerea de resurse financiare pentru activitățile sale ale principalelor tendințe ale și controlul asupra utilizării lor, interacțiunea eficientă instituție de învățământ cu autoritățile publice și guvernele locale, comunitatea științifică, organizații publice, persoane juridice și persoane fizice.

Prezintă un lucru demn de urmat și Art. 30 al Legii, care obligă instituțiile de învățământ să asigure transparența și deschiderea informațională.

Articolul 30. Transparența și deschiderea informațională a instituției de învățământ

1. Instituțiile educaționale formează resurse deschise și accesibile cu informații despre activitățile lor și fac publice aceste informații. Accesul la aceste informații al persoanelor cu deficiențe vizuale poate fi furnizat în diferite forme și în lumina facilităților educaționale.
2. Instituțiile de învățământ autorizate să desfășoare activități educaționale sunt necesare pentru a oferi pe site-ul lor (în absența lor - pe site-urile fondatorilor) accesul deschis la astfel de informații și documente:
 - componența personalului instituției de învățământ în conformitate cu condițiile de

⁷ Закон України "Про освіту". Відомості Верховної Ради (ВВР), 2017, № 38-39, ст. 380.

acordare a licențelor;

- programe educaționale implementate în instituția de învățământ și o listă a componentelor educaționale furnizate de programul educațional relevant;
- suportul material și tehnic al unității de învățământ (în conformitate cu condițiile de licențiere);
- rezultatele monitorizării calității educației;
- raport anual privind activitățile instituției de învățământ;
- condițiile de disponibilitate a instituțiilor de învățământ pentru formarea persoanelor cu nevoi educaționale speciale;
- mărimea taxei de școlarizare, formarea, recalificarea, îmbunătățirea calificării pentru curriculumul educațional;
- listă de servicii educaționale și de altă natură suplimentare, valoarea acestora, procedura de furnizare și de plată.

Sursa: Закон України "Про освіту". Traducere neoficială

Un alt articol, foarte elocvent în contextul acestui studiu, este cel care reglementează într-un mod foarte detaliat autoguvernarea publică și managementul civic-statal în domeniul educației.

Articolul 70. Autoguvernarea publică și managementul civic-statal în domeniul educației (extrase)

1. Autoguvernarea publică în domeniul educației reprezintă dreptul asociațiilor obștești și al altor instituții ale societății civile, documentele constitutive care prevăzute activități în domeniul educației și/sau protecția socială a persoanelor cu nevoi speciale, de a participa direct sau indirect, prin organele autoguvernării publice, la gestionarea instituțiilor de învățământ, la soluționarea problemelor locale și de stat în domeniul educației în chestiuni care țin de competența lor.
4. Organele de autoguvernare publică au drepturile (puterile) prevăzute de legile speciale și/sau documentele constitutive ale instituțiilor de învățământ și pot exercita alte drepturi care nu sunt interzise prin lege.
5. Managementul civic-statal în domeniul educației reprezintă interacțiunea autorităților statului, autorităților locale cu asociațiile și cu alte instituții ale societății civile în scopul adoptării unor decizii eficiente de gestionare orientate spre satisfacerea interesului public în domeniul educației.
6. Pentru a asigura managementul civic-statal în domeniul educației pot fi formate asociații obștești reprezentative și alte instituții ale societății civile, de exemplu:
 - pedagogice, științifice și științifice-pedagogice;
 - ale solicitanților de educație;
 - ale părinților;
 - ale instituțiilor de învățământ;
 - ale angajatori;
 - prin asocierea acestor categorii de persoane.
7. Organele de management civic-statal în domeniul educației se formează prin hotărârea autorității executive centrale din domeniul educației și științei, al altor organe ale puterii de stat, al organelor administrației publice locale sub forma unor grupuri de lucru, organe consultative, publice, de experți și de altă natură.

Legea atribuie organizațiilor obștești un rol foarte important în monitorizarea educației.

Articolul 71. Monitorizarea (controlul) civic în domeniul educației

1. Supravegherea (controlul) civic în domeniul educației se realizează de către subiecții de monitorizare și control – asociațiile obștești și alte instituții ale societății civile, ale căror acte fondatoare asigură activitate în domeniul educației și/sau protecția socială a persoanelor cu dizabilități, asociațiilor profesionale ale lucrătorilor pedagogici și științifico-pedagogici, asociațiilor solicitanților de învățământ, asociațiilor comitetelor părintești și autoritățile cărora le delegă reprezentanții.
2. Subiectele supravegherii (controlului) civic au dreptul:
 - 1) să inițieze și să participe la cercetarea educației și să publice rezultatele unei astfel de cercetări;
 - 2) să monitorizeze și să publice rezultatele, în special:
 - calitatea rezultatelor învățării, inclusiv monitorizarea certificării finale de stat;
 - examinările și alte forme de evaluare a rezultatelor învățării;
 - calitatea manualelor și a altor materiale educaționale;
 - repartizarea cheltuielilor pentru educație și utilizarea în mod direct a fondurilor din bugetele de stat și locale și din alte surse care nu sunt interzise prin lege;
 - 3) să participe la discuții publice, consultarea publicului și să efectueze expertize publice, inclusiv manualele (proiectele), potrivit legii;
 - 4) să desfășoare alte activități educaționale în conformitate cu legislația și să exercite alte drepturi care nu sunt interzise prin lege.
3. Monitorizarea (controlul) civic poate fi efectuată nemijlocit în instituția de învățământ doar cu permisiunea șefului unei instituții de învățământ, cu excepția cazurilor stabilite de lege.

Sursa: Закон України "Про освіту". Traducere neoficială

Concluzii

Analiza experienței internaționale pune în evidență faptul că legile din domeniul educației sunt foarte diverse și reflectă, în mare măsură, atât paradigmele educaționale, cât și tradițiile democratice ale țărilor în cauză.

În cazul țărilor cu democrații afirmate, cadrul legislativ în domeniul educației este unul foarte detaliat și oferă părinților și organizațiilor obștești ale acestora competențe semnificative în guvernarea instituțiilor de învățământ. În legile respective sunt prevăzute structuri instituționale ce asigură dreptul părinților de a participa în administrarea instituțiilor de învățământ, mecanisme prin intermediul cărora ei pot influența deciziile referitoare la educarea propriilor copii. Mai mult ca atât, în unele țări, părinții sunt declarați actanți cu drepturi depline în guvernarea sistemului educațional în general, și în administrarea instituțiilor de învățământ, în particular.

În cazul țărilor postsocialiste legile ce reglementează sistemul de învățământ, de asemenea, conțin stipulări referitoare la participarea părinților și a societății civile în guvernarea educației,

Însă aceste stipulări, cu excepția unor țări, nu sunt însoțite de instrumentarul necesar realizării acestui drept. Ca regula, în țările postsocialiste, părinților, comunităților și organizațiilor societății civile le se atribuie mai mult roluri cu caracter consultativ, luarea deciziilor fiind o prerogativă a autorităților statului.

Evoluția cadrului normativ-juridic: cazul Republicii Moldova

Legea învățământului

Această lege a fost adoptată în anul 1995 și reprezintă, de fapt, primul pas al Republicii Moldova în crearea unui cadru normativ-juridic național în domeniul educației⁸. Legea în cauză a fost în vigoare până în anul 2014, fiind abrogată odată cu intrarea în vigoare a noului Cod al educației. Numărul mare de modificări care au fost făcute pe parcursul acelor aproape 20 de ani în care ea a fost în vigoare – circa 50 –, reflectă evoluția sinuoasă a învățământului moldovenesc, aflat în proces de tranziție: de la unul sovietic, în care atât părinții, cât și elevii erau simpli "șurubași" ai unei societăți autoritare, la un învățământ cu elemente de democrație, în care elevii și părinții încep să aibă anumite drepturi în guvernarea educației.

Drepturile părinților în guvernarea educației

Conform fostei Legi a învățământului, în guvernarea educației, părinții aveau dreptul:

- să-și delege reprezentanții în consiliile consultative ale direcției raionale și municipale de învățământ, procedura de delegare a acestora nefiind specificată;
- să-și delege reprezentanții în consiliile administrative ale instituțiilor de învățământ, procedura de delegare a acestora nefiind specificată;
- să constituie împreună cu elevii consilii care funcționează în conformitate cu statutul instituției de învățământ, competențele acestor consilii așa și rămânând nespecificate până la abrogarea Legii învățământului;
- să fie aleși în componența unor organe administrative și consultative ale instituției de învățământ.

Drepturile elevilor în guvernarea educației

Într-un mod similar părinților, Legea învățământului statua și drepturile elevilor în guvernarea educației:

- să se reunească benevol în diverse asociații, în conformitate cu prevederile legislației în vigoare;
- să constituie împreună cu părinții consilii care funcționează în conformitate cu statutul instituției de învățământ, competențele acestor consilii așa și rămânând nespecificate până la abrogarea Legii învățământului;
- să fie aleși în componența unor organe administrative și consultative ale instituției de învățământ.

Drepturile organelor locale în guvernarea educației

În guvernarea educației, Legea învățământului oferea anumite drepturi organelor administrației publice locale:

- instituirea claselor primare cu predare simultană, cu acordul Ministerului Educației;

⁸ Monitorul Oficial, 1995, nr. 62-63, art. 692.

- înființarea, reorganizarea sau lichidarea instituțiilor de stat de învățământ preșcolar și extrașcolar – în cazul APL de nivelul I, prin coordonare cu Ministerul Educației;
- înființarea, reorganizarea sau lichidarea instituțiilor de stat de învățământ primar, gimnazial, liceal și extrașcolar – în cazul APL de nivelul II, prin coordonare cu Ministerul Educației;
- delegarea reprezentanților săi în consiliile administrative ale instituțiilor de învățământ, procedura de delegare a acestora nefiind specificată.

Accentuăm faptul, că managementul sistemului de învățământ general era efectuat, de facto, de Ministerul Educației, prin intermediul direcțiilor raionale și municipale de învățământ. Deși teritorial aceste direcții erau amplasate în raioanele și municipiile respective, ele cu greu ar putea fi tratate ca fiind organe ale administrației publice locale. O dovadă elocventă în favoarea acestei afirmații o reprezintă și existența în Legea învățământului a două articole distincte, ce stabilesc competențele entităților în cauză: "Articolul 44. Competențele direcțiilor de învățământ" și "Articolul 45. Competențele autorităților administrației publice locale".

În ansamblu, Legea învățământului stipula foarte detaliat obligațiile elevilor, părinților, organelor administrației publice locale și, mai puțin, drepturile acestora anume în guvernarea educației. Cu atât mai mult, Legea învățământului nici nu opera cu noțiunile de comunități locale și organizații ale societății civile.

Strategia de dezvoltare a educației pentru anii 2014-2020 „Educația - 2020”

Adoptată prin Hotărâre de Guvern⁹, acest document acordă o atenție deosebită consolidării parteneriatelor școală-părințe-comunitate. Fiind incluse în Direcția strategică "Asigurarea coeziunii sociale pentru oferirea unei educații de calitate", obiectivele specifice stabilite în Strategie sunt orientate spre responsabilizarea societății, sporirea participării elevilor la luarea deciziilor, asigurarea educației parentale, promovarea parteneriatelor pentru educație.

Direcția strategică 7: Asigurarea coeziunii sociale pentru oferirea unei educații de calitate

Obiectivul specific 7.1. Responsabilizarea societății pentru necesitatea asigurării unei educații de calitate

Acțiuni prioritare:

- Diversificarea formelor de implicare a comunității și a familiei în procesul decizional.
- Elaborarea mecanismelor de motivare a comunității și a familiei pentru a participa la procesul decizional și la rezolvarea problemelor școlii.
- Dezvoltarea programelor de sprijinire a inițiativelor comunitare de implicare în rezolvarea problemelor educaționale.

Obiectivul specific 7.2. Sporirea participării elevilor la procesul de luare a deciziilor, inclusiv la elaborarea, implementarea și evaluarea politicilor educaționale

Acțiuni prioritare:

- Dezvoltarea și instituționalizarea mecanismelor de consultare a opiniei tuturor copiilor,

⁹ Monitorul Oficial, 2014, nr. 345-357, art. 1014.

fără discriminare, la toate nivelurile de învățământ, în conformitate cu standardele internaționale de participare a copiilor.

- Revizuirea curriculei de formare inițială și continuă a cadrelor manageriale și didactice în vederea integrării în acestea a conceptelor: drepturile copilului, opinia copilului, capacitățile în evoluție ale copilului.
- Instruirea cadrelor manageriale și didactice pentru înțelegerea importanței conceptului de opinie a copilului și a integrării acestuia în demersul educațional.
- Încurajarea constituirii și susținerea activității consiliilor elevilor la nivel local, raional și național, ca platformă de comunicare și de evaluarea politicilor educaționale.

Obiectivul specific 7.3. Asigurarea educației parentale eficiente în vederea îmbunătățirii practicilor de îngrijire și educație a copiilor

Acțiuni prioritare:

- Elaborarea și promovarea la nivel național, local și instituțional a unor politici viabile privind educația parentală.
- Conceptualizarea și promovarea educației parentale la nivel de formare inițială și continuă.
- Elaborarea concepției și strategiei privind educația parentală pentru îmbunătățirea practicilor de îngrijire și educație a copiilor.
- Organizarea campaniilor de mediatizare și responsabilizare socială pentru educația parentală.
- Elaborarea și implementarea programelor de educație parentală.
- Asigurarea accesului la programele de educație parentală a familiilor și a altor persoane care îngrijesc de copii, inclusiv a familiilor defavorizate.
- Instituirea serviciilor de asistență socio-psiho-pedagogică a familiei.
- Eficientizarea pregătirii cadrelor didactice pentru oferirea serviciilor de educație parentală în cadrul programelor de formare inițială și continuă.
- Formarea educatorilor parentali după modelul practicilor internaționale.

Obiectivul specific 7.4. Promovarea parteneriatelor pentru educație

Acțiuni prioritare:

- Asigurarea implicării partenerilor sociali în procesul de elaborare a politicilor educaționale.
- Promovarea schimburilor de experiență între instituțiile de învățământ și cadre didactice și manageriale.
- Dezvoltarea mecanismelor de constituire a parteneriatelor pentru educația de calitate.
- Promovarea dialogului cu societatea civilă și cu mediul de afaceri pentru stabilirea domeniilor de interes comun și pentru rezolvarea problemelor educaționale și comunitare.
- Elaborarea mecanismelor eficiente de stimulare a agenților economici să contribuie la dezvoltarea bazei tehnico-materiale și didactice a instituțiilor de învățământ profesional tehnic, să susțină organizarea stagiilor de practică de lungă durată pentru elevi și studenți și să participe la proiecte de promovare și organizare a învățământului profesional dual.
- Participarea la programele și proiectele de cooperare la nivel regional și internațional, promovate de organizațiile internaționale.

Sursa: Strategia de dezvoltare a educației pentru anii 2014-2020 „Educația - 2020”

Fiind adoptată la 14 noiembrie 2014, după câteva săptămâni de la aprobarea noului Cod al Educației (24 octombrie 2014), Strategia încearcă să operaționalizeze prevederile acestuia, acțiunile planificate având drept scop instituționalizarea mecanismelor de participare a părinților și comunităților în viața școlii.

După trei ani de implementare putem constata că anumite acțiuni din cele preconizate au fost realizate:

- dezvoltarea și instituționalizarea mecanismelor de consultare a opiniei tuturor copiilor și elevilor;
- revizuirea curriculei de formare inițială și continuă a cadrelor manageriale și didactice;
- instruirea cadrelor manageriale și didactice pentru înțelegerea importanței conceptului de opinie a copilului și a integrării acestuia în demersul educațional;
- încurajarea constituirii și susținerea activității consiliilor elevilor la nivel local, raional și național, ca platformă de comunicare și de evaluarea politicilor educaționale;
- elaborarea concepției și strategiei privind educația parentală pentru îmbunătățirea practicilor de îngrijire și educație a copiilor.

Totodată, unele din acțiunile preconizate așa și nu au mai fost încă transpuse în viață, cum ar fi:

- elaborarea mecanismelor de motivare a comunității și a familiei pentru a participa la procesul decizional și la rezolvarea problemelor școlii;
- dezvoltarea programelor de sprijinire a inițiativelor comunitare de implicare în rezolvarea problemelor educaționale;
- elaborarea mecanismelor eficiente de stimulare a agenților economici să contribuie la dezvoltarea bazei tehnico-materiale și didactice a instituțiilor de învățământ.

Accentuăm faptul că autoritățile au aprobat Strategia intersectorială de dezvoltare a abilităților și competențelor parentale pentru anii 2016-2022¹⁰ și, în prezent, lucrează asupra Planul național de acțiuni privind implementarea Strategiei în cauză.

Proiectul Strategiei de descentralizare în sectorul educației

Proiectul Strategiei de descentralizare în sectorul educației a fost elaborată în scopul realizării prevederilor Legii nr. 68 din 05.04.2012 pentru aprobarea Strategiei naționale de descentralizare și a Planului de acțiuni privind implementarea Strategiei naționale de descentralizare pentru anii 2012–2015. Elaborarea Strategiei a fost posibilă grație susținerii acordate de către partenerii de dezvoltare în cadrul *Joint Integrated Local Development Programme, UNDP Moldova*¹¹. Consultanță națională în procesul de elaborare a Strategiei sectoriale a fost oferită de autorul acestui studiu, iar cea internațională – de *Jan Herczyński*, cercetător superior la *Institute of Educational Research* din Varșovia, Polonia.

¹⁰ Monitorul Oficial, 2016, nr. 347-352, art. 1198.

¹¹ http://www.md.undp.org/content/moldova/en/home/operations/projects/inclusive_growth-/proiecte-finalizate/joint-integrated-local-development-programme.html.

Proiectul de document a fost pe larg discutat în colectivele pedagogice, în cadrul mai multor dezbateri publice organizate la nivel central și zonal, la care au participat factori de decizie din cadrul autorităților publice centrale și locale, reprezentanți ai comunităților și părinților. În final, proiectul de document a fost aprobat de grupul sectorial de lucru și propus Guvernului pentru aprobare. Versiunile finale ale proiectului de document pot fi găsite atât pe pagina oficială Web a Ministerului Educației¹², cât și pe cea a Guvernului Republicii Moldova¹³. Cu regret, schimbările politice din anii respectivi nu au fost în favoarea adoptării Strategiei de descentralizare în sectorul educației, însă multe din prevederile ei au fost incluse în noul Cod al educației, aprobat de către Parlament în anul 2014.

Proiectul de Strategie sectorială concretiza stipulările generale ale Strategiei naționale de descentralizare, promovând transferul competențelor de luare a deciziilor în domeniul educației de la organele centrale la cele locale, oferind astfel instituțiilor de învățământ și organelor locale de specialitate în domeniul învățământului mai multe instrumente de racordare a ofertei educaționale la necesitățile beneficiarilor. Proiectul de strategie propunea descentralizarea educației în baza principiului "managementul sistemului de învățământ trebuie să fie o competențe partajată", principiu care la momentul elaborării documentului în cauză nu era clar definit în legislația națională.

Este cunoscut faptul că taxonomia competențelor include: (1) competențe proprii, (2) competențe delegate și (3) competențe partajate. Statuând educația ca fiind o competență partajată, proiectul de strategie urmărea păstrarea caracterului unitar al spațiului educațional al țării și, totodată, oferea instituțiilor de învățământ și autorităților locale un grad semnificativ de autonomie. În acest fel, instituțiile de învățământ și autoritățile publice locale obțineau mai multe împuterniciri în domeniile-cheie ale managementului și finanțelor educației, ele avansând de la rolul de simpli executori ai deciziilor adoptate la nivel central, la cel de decidenți în problemele de dezvoltare curriculară, de selectare și de promovare a cadrelor didactice și a celor de conducere, de configurare a topologiei rețelelor de școli și de clase etc.

Obiectivul general al Strategiei de descentralizare în sectorul educației viza garantarea de către stat a accesul universal și asigurarea calității educației în toate instituțiile de învățământ. Se preconiza că transpunerea în viață a acestui obiectiv se va realiza prin atingerea următoarelor obiective specifice:

- sporirea numărului de competențe și extinderea autonomiei instituțiilor de învățământ;
- consolidarea rolului strategic al administrațiilor publice locale în guvernarea educației;
- introducerea unui sistem de finanțare transparent și echitabil;
- consolidarea capacităților Ministerului Educației în gestionarea sistemului descentralizat de învățământ.

Evident, realizarea primele trei obiective specifice cu siguranță ar fi asigurat condiții favorabile pentru sporirea nivelului de participare a părinților și a reprezentanților comunităților locale în viața școlii. Elocventă în acest sens este următoarea activitate din proiectul de Strategie:

¹² <http://edu.gov.md/ro/content/proiectul-strategiei-de-descentralizare-sectorul-educatiei>.

¹³ http://particip.gov.md/public/documente/137/ro_652_Proiectul-Strategiei-de-descentralizare-in-sectorul-educatiei.docx.

Activitatea 2.1.3. Crearea consiliilor de conducere ale unităților școlare (cadre didactice, părinți, reprezentanți ai administrațiilor publice locale)

Cooperarea dintre școală și părinți, în special implicarea părinților în activitățile planificate și desfășurate de școală, reprezintă un element important al descentralizării în sectorul educației, întrucât acesta apropie procesul educațional de beneficiarii săi. Forma instituțională a acestei cooperări ar fi participarea reprezentanților părinților, profesorilor și ai administrației publice locale în cadrul consiliilor școlare. Legislația cu privire la învățământ va stabili expres componența consiliilor școlare, procesul de selectare a reprezentanților părinților și ai profesorilor, precum și responsabilitățile și competențele Consiliului școlar.

Competențele Consiliul școlar vor fi următoarele:

- a) participarea la ședințele comisiei de concurs, creată pentru selectarea directorului de școală (activitatea 2.3);
- b) participarea la procesul de evaluare a activității directorului de școală;
- c) revizuirea și prezentarea unei opinii referitoare la componenta școlară a curriculumului (activitatea 1.5);
- d) revizuirea și aprobarea bugetului instituției de învățământ (activitatea 3.3);
- e) revizuirea și prezentarea unei opinii referitoare la planul de dezvoltare a instituției de învățământ de lungă durată;
- f) prezentarea opiniilor părinților față de activitățile instituției de învățământ, în cazurile de conflict dintre părinți și școală.

Sursa: Strategia de descentralizare în sectorul educației (proiect, 2013)

O altă activitate, la fel de importantă în creșterea gradului de implicare a părinților în viața școlii o constituie extinderea componentei școlare a curriculumului:

Activitatea 2.1.5. Extinderea componentei școlare a curriculumului

Pentru a adapta cât mai mult învățământul la necesitățile și interesele populației locale, Ministerul Educației va defini și lărgi cele două componente ale curriculumului: componenta școlară și componenta raională (vezi activitatea 2.5). Scopul componentei școlare este să ajute școala să ofere educație calitativă tuturor elevilor săi, acordând ore suplimentare pentru elevii cu dificultăți de învățare și pentru elevii care excelează în disciplinele academice, sport sau artă. Componenta școlară a curriculumului va fi stabilită de fiecare școală în parte.

Reglementarea legislativă a componentei școlare a curriculumului va include următoarele elemente:

- 1) Componenta școlară a curriculum-ului este alcătuită conform doleanțelor și necesităților elevilor și părinților, în baza unei liste de discipline școlare opționale, aprobată de Ministerul Educației.
- 2) Alocarea componentei școlare a curriculumului va fi pregătită de directorul de școală și prezentată pentru aprobare Consiliului profesoral și Consiliului școlar, decizia finală aparținând directorului.
- 3) Numărul minim și maxim de ore pe săptămână, care pot fi incluse în componenta școlară. Numărul de ore va depinde de mărimea instituției de învățământ (de numărul tuturor claselor de elevi din școală), nu va fi mai mic de 2 ore la clasă pe săptămână și nu va constitui mai mult de 10% din curriculumul național.

- 4) Orele din componenta școlară vor putea fi alocate unor clase specifice de elevi sau niveluri de instruire, conform necesităților.
- 5) Finanțarea componentei școlare a curriculumului are loc din contul transferurilor cu destinație specială pentru educație, alocate din bugetul central.
- 6) Legislația va prevedea expres următoarele scopuri posibile ale componentei școlare pentru curriculum:
 - a) susținerea elevilor slabi din punct de vedere academic, fapt ce ar contribui la sporirea performanțelor acestora;
 - b) susținerea grupurilor vulnerabile, precum elevii romi, elevii din familiile sărace sau din sate îndepărtate, fapt ce ar favoriza o integrare mai bună a acestora în procesul educațional al instituției de învățământ;
 - c) susținerea elevilor care au tulburări specifice de învățare (dislexie, disgrafie) sau deficiențe de vorbire, fapt ce i-ar ajuta să se mențină la același nivel cu ceilalți elevi;
 - d) susținerea elevilor limba maternă a căroră diferă de limba de instruire a instituției de învățământ, fapt ce ar duce la o integrare mai bună în rândul celorlalți elevi;
 - e) susținerea elevilor dotați din punct de vedere academic și artistic, astfel încât să-și poată realiza deplin potențialul lor;
 - f) susținerea elevilor implicați în activități sportive, fapt ce ar permite acestora să-și realizeze deplin potențialul.

Sursa: Strategia de descentralizare în sectorul educației (proiect, 2013)

Proiectul Strategiei de descentralizare prevedea crearea unui nou cadru instituțional, care ar fi inclus:

Consiliul școlar, conceput ca fiind un organ ce reprezintă părinții, cadrele didactice și administrația publică locală. Se preconiza ca acest consiliu va activa în strânsă colaborare cu școala, va îndeplinind un anumit rol în selectarea noului director al școlii și, ulterior îi va acorda sprijin în activitatea acestuia.

Inspekția școlară, entitate juridică subordonată ministerului, cu funcții de monitorizare a activității instituțiilor de învățământ, de asigurare a respectării cadrului normativ și de asigurare a calității învățământului. Misiunea de bază a Inspekției școlare ar fi fost evaluarea externă a instituțiilor de învățământ și publicarea rezultatelor acestor evaluări. Totodată, anume inspekția școlară trebuie să furnizeze comunităților și autorităților locale date relevante, obiective, bazate pe dovezi, referitoare la rezultatele activității fiecărei instituții de învățământ.

Consiliul Național pentru Educație, conceput ca fiind un forum pentru discuții naționale și regionale privind educația și, în special, privind mersul descentralizării educației. Consiliul trebuia să includă reprezentanți ai Guvernului Republicii Moldova, ai Parlamentului, ai administrațiilor publice locale de nivelul unu și doi, ai sindicatelor cadrelor didactice, ai asociațiilor minorităților etnice și naționale și ai instituțiilor academice.

După cum s-a menționat și mai sus, ulterior, anumite idei din proiectul Strategiei de descentralizare a educației au fost transpuse în viață:

- a fost creat Inspectoratul Școlar Național;
- au fost constituite Consiliile de administrație ale școlilor, cu funcții similare Consiliilor școlare propuse în proiectul de Strategie;
- au fost legiferați componenta școlară și componenta locală (raională, municipală, a UTA Găgăuzia) ale curriculumului;
- au fost legiferați mijloacele de asigurare a transparenței în educație (obligativitatea elaborării și publicării rapoartelor anuale ale instituțiilor de învățământ, ale autorităților publice de specialitate în domeniul învățământului și ale Ministerului Educației; Fișele școlilor cu date succinte despre rezultatele învățării demonstrate de absolvenții școlii în cauză, calificarea cadrelor didactice, bugete ș.a.);
- a fost creat Consiliul Național al Elevilor, structură cu rol consultativ, ce include în componența sa elevi selectați conform unui regulament aprobat de Ministerul Educației.

Întrucât descentralizarea presupune redistribuirea mai multor competențe, acest proces a întâmpinat o rezistență semnificativă, evident, în primul rând, din partea celor ce trebuiau să le cedeze. Totodată, au fost atestate și cazuri de reținere în preluarea anumitor competențe din cele cedate, întrucât fie că ele erau transmise fără o suficientă acoperire financiară, fie că cei care le preluau erau descurajați de creșterea volumului de responsabilități ce le-ar fi revenit.

Codul Educației

Fiind adoptat în luna iulie și intrat în vigoare la sfârșitul anului 2014, Codul educației¹⁴ include mai multe prevederi referitoare la participarea beneficiarilor direcți și indirecti ai educației în guvernarea sistemului de învățământ.

Drepturile părinților în guvernarea educației

Conform Codului, în guvernarea educației, părinții au dreptul:

- să aleagă și să fie aleși în organele administrative și consultative ale instituției de învățământ;
- să aibă trei reprezentanți în Consiliul de administrare a instituției de învățământ, delegați de adunarea generală a părinților;
- să fie consultați de către instituția de învățământ în procesul de evaluare a cadrelor didactice;
- să participe la întocmirea programului de activitate al instituției de învățământ;
- să înființeze asociații filantropice ale părinților, având ca scop principal contribuția la dezvoltarea instituției de învățământ.

Drepturile elevilor în guvernarea educației

Conform Codului, în guvernarea educației, elevii au dreptul:

¹⁴ Monitorul Oficial, 2014, nr. 319-324, art. 634.

- să aibă un reprezentant în Consiliul de administrare a instituției de învățământ, delegat de Consiliul elevilor din instituție;
- să aleagă și să fie aleși în organele administrative și consultative ale instituției de învățământ;
- să participe la evaluarea și promovarea calității învățământului;
- să fie consultați de către instituția de învățământ în procesul de evaluare a cadrelor didactice;
- să aleagă disciplinele opționale din planul de învățământ propus de școală;
- să participe la întocmirea programului de activitate al instituției de învățământ;
- să constituie organe de autogovernanță ale elevilor;
 - să constituie asociații sau organizații care au drept scop apărarea intereselor lor și să adere la acestea.

Drepturile organelor locale în guvernarea educației

În guvernarea educației, Codul Educației oferă organelor administrației publice locale următoarele drepturi:

- crearea organelor locale de specialitate în domeniul învățământului în forma organizatorică de subdiviziuni interioare, subordonate consiliilor raionale/ municipale. În UTA Găgăuzia aceste organe sunt create de Adunarea Populară și se subordonează acesteia;
- stabilirea titlaturii, structurii și regulamentelor de funcționare ale organelor locale de specialitate în domeniul învățământului de către consiliile raionale/municipale, iar în UTA Găgăuzia – de Adunarea Populară, în baza structurii-tip și a regulamentului-tip aprobate de Guvern;
- desemnarea conducătorilor organelor locale de specialitate în domeniul învățământului;
- conducerea, monitorizarea și evaluarea instituțiilor de învățământ ai căror fondatori sunt;
- adoptarea deciziilor privind optimizarea și dezvoltarea rețelei instituțiilor de învățământ din teritoriul administrat, în baza indicatorilor de eficacitate, eficiență și performanță;
- delimitarea districtelor școlare ale instituțiilor de învățământ general ai căror fondatori sunt;
- angajarea și eliberarea personalului de conducere al instituțiilor de învățământ ai căror fondatori sunt;
- finanțarea instituțiilor publice de învățământ general în baza costului standard per copil sau elev, în volum ce asigură respectarea standardelor educaționale de stat, în modul stabilit Guvern;
- stabilirea componentei locale a curriculumului pentru instituțiile din subordine, care va avea o pondere de cel mult 5% din cota disciplinelor opționale – în învățământul primar și gimnazial și de cel mult 10% din cota disciplinelor opționale – în învățământul liceal.

Drepturile organizațiilor societății civile în guvernarea educației

În guvernarea educației, Codul Educației oferă anumite drepturi organizațiilor societății civile:

- să participe la dialogul social și să constituie parteneriate cu instituțiile de învățământ;
- să participe, prin reprezentanții săi, la ședințele consiliilor de administrație a instituțiilor de învățământ.

După cum se observă din drepturile elevilor, părinților, autorităților publice locale și organizațiilor societății civile enumerate mai sus, Codul Educației include mai multe prevederi care asigură descentralizarea de facto a învățământului, oferind beneficiarilor direcți și indirecti ai educației mecanisme instituționale de participare la luarea și implementarea deciziilor.

Actele subordonate

Pe fundalul instabilității cadrului legislativ în domeniul educației, organele centrale de specialitate în domeniul învățământului nu reușeau să elaboreze și să actualizeze actele normativ-juridice subordonate. În consecință, aspectele ce țin de participarea elevilor, părinților și comunităților în guvernarea educației sunt abordate în mai multe regulamente, instrucțiuni și scrisori metodice, fragmentarea în cauză fiind un obstacol semnificativ în crearea unor parteneriate efective și eficiente școală-părinți-comunitate.

Vom prezenta în continuare o scurtă trecere în revistă a principalelor documente ce reglementează viața școlară, evident, doar în aspectele ce țin de implicarea părinților și comunităților.

Regulamentul-tip al instituției de învățământ secundar general (școală primară, gimnaziu, școală de cultură generală)¹⁵.

Deși acest document nu mai este în vigoare începând cu luna martie a anului 2016, analiza acestuia prezintă un anumit interes, în special, din perspectiva analizei evoluției viziunilor oficiale asupra rolului părinților, comunităților și a organizațiilor societății civile în viața școlii.

Conform acestui regulament, în domeniul guvernării educației, părinții au următoarele drepturi:

- să constituie comitete de părinți ai claselor, care se aleg în cadrul adunărilor generale ale părinților, convocate și prezidate de dirigintele clasei (?!);
- să constituie consiliul reprezentativ al părinților la nivel de instituții de învățământ;
- să participe prin reprezentanții lor la dezbaterile referitoare la aprobarea regulamentului intern al școlii;
- să-și desemneze reprezentanți ce ar putea fi invitați la ședințele consiliilor profesoriale;
- să-și desemneze reprezentanți în consiliile de administrare a școlilor.

¹⁵ Ordinul Ministerului Educației nr. 547 din 13.08.2007. Regulamentul a fost în vigoare până în anul 2016, fiind abrogat prin Ordinul Ministerului Educației nr. 235 din 25.03.2016.

La rândul lor, în domeniul guvernării educației, elevii au următoarele drepturi:

- să constituie comitete de părinți ai claselor, care se aleg în cadrul adunărilor generale ale părinților, convocate și prezidate de dirigintele clasei (!);
- să constituie consiliul reprezentativ al părinților la nivel de instituții de învățământ;
- să participe prin reprezentanții lor la dezbaterile referitoare la aprobarea regulamentului intern al școlii;
- să-și desemneze reprezentanți ce ar putea fi invitați la ședințele consiliilor profesoriale;
- să-și desemneze reprezentanți în consiliile de administrare a școlilor.

Regulamentul-tip al instituției de învățământ secundar general (școală primară, gimnaziu, școală de cultură generală), ediția 2007, prevede anumite drepturi și pentru reprezentanții autorităților locale și ai comunităților respective:

- să-și desemneze reprezentanți ce ar putea fi invitați la ședințele consiliilor profesoriale;
- să-și desemneze reprezentanți în consiliile de administrare a școlilor.

Menționăm faptul că Regulamentul-tip al instituției de învățământ secundar general (școală primară, gimnaziu, școală de cultură generală), ediția 2007, stabilește foarte clar obligațiunile elevilor, părinților, reprezentanților autorităților publice locale și ai comunităților și, mai puțin, aspectele vieții școlare în care vocea acestor actanți importanți ai sistemului de învățământ ar fi decisivă.

Regulamentul cu privire la organizarea și funcționarea liceelor¹⁶.

În comparație cu școlile primare și gimnaziile, documentul în cauză oferă beneficiarilor direcți și indirecti ai educației, cel puțin, elevilor, mai multe drepturi în domeniul luării deciziilor referitoare la viața școlară și traseele individuale de învățare. Posibil, acest lucru se datora și faptului că inițial liceele fuseseră concepute ca instituții de învățământ ce au doar clasele 10-12, cu înmatricularea în bază de concurs. Evoluția ulterioară a liceelor din Republica Moldova a deviat de la acest concept, ele transformându-se, de facto, în instituții ce includ toate treptele și ciclurile de învățământ: primar, gimnazial și liceal. Mai mult ca atât, în legătură cu scăderea numărului de copii, au apărut și licee ce includ în componența lor clase pregătitoare și chiar grupe de grădiniță.

În licee, în domeniul guvernării educației, elevii aveau următoarele drepturi:

- să-și aleagă cursurile opționale, facultative;
- să aleagă și să fie aleși în organele administrative și consultative;
- să constituie consilii și asociații care funcționează după statut propriu;
- să-și aleagă reprezentanții în consiliile de administrare.

¹⁶ Ordinul Ministerului Educației nr. 415 din 06.11.2006. Regulamentul a fost în vigoare până în anul 2016, fiind abrogat prin Ordinul Ministerului Educației nr. 235 din 25.03.2016.

Fiind însă elaborat și aprobat în perioada marilor proteste contra intențiilor guvernării de atunci de a exclude Istoria românilor din programa școlară și impunerea denumirii staliniste de "limbă moldovenească", proteste la care liceenii participau în masă, Regulamentul include și restricții semnificative, mascate, cei drept, prin utilizarea sintagmei "elevii au dreptul", de exemplu, "să participe la acțiuni care se vor exercita în afara activităților școlare cu aprobarea directorului liceului (?!), la cererea motivată a grupului de inițiativă. Aprobarea de desfășurare a acțiunii va fi condiționată de acordarea de garanții privind asigurarea respectării regulamentului de ordine interioară a liceului".

La rândul lor, părinții și comunitățile se puteau implica în guvernarea liceelor prin delegarea reprezentanților lor în organele administrative și consultative ale instituțiilor de învățământ.

În ansamblu, Regulamentul în cauză descrie foarte detaliat organizarea și funcționarea consiliului de administrare și a catedrelor, obligațiunile personalului de conducere și a celui didactic și, aproape deloc, a organelor de autoguvernare a elevilor, a rolului părinților și a comunităților.

Regulamentului privind cooperarea instituțiilor de învățământ cu asociațiile obștești ale părinților¹⁷

Regulamentul în cauză stabilește principiile de conlucrare eficientă a instituțiilor de învățământ preuniversitar și preșcolar cu asociațiile obștești ale părinților, scopul și obiectivul cooperării, responsabilitățile administrației instituțiilor de învățământ și standardele de calitate ale cooperării. Conform dispozițiilor generale ale Regulamentului, el se "... extinde asupra asociațiilor obștești, înregistrate conform prevederilor legale, constituite de părinții ai căror copii frecventează o instituție de învățământ preșcolar sau preuniversitar și al căror scop de constituire urmărește contribuirea la asigurarea condițiilor optime pentru dezvoltarea intelectuală, morală și fizică a copiilor". Nu este clar, cum acest regulament poate fi "extins" asupra unor organizații neguvernamentale, care nu se aflau în nici un fel în subordinea Ministerului Educației și a instituțiilor de învățământ. Probabil, s-au avut în vedere totuși, unele aspecte de colaborare a școlilor cu astfel de organizații.

Regulamentul propriu-zis nu conține prevederi explicite referitoare la rolul părinților în guvernarea instituțiilor de învățământ, ele fiind doar obligate să informeze și să consulte asociațiile obștești ale părinților. Cu regret, Regulamentul conține mai multe incoerențe juridice, "standardele de cooperare" reducându-se la modul de întocmire și conținutul acordului de parteneriat, la modul în care instituțiile de învățământ pot solicita ajutor de la asociații ș.a.m.d.

În mare parte, prezența incoerențelor juridice din Regulamentul privind cooperarea instituțiilor de învățământ cu asociațiile obștești ale părinților se explică prin faptul că el a fost elaborat ad-hoc, ca o reacție la plângerile mai multor părinți, nemulțumiți de faptul că în școli li se cer bani și cadouri. În consecință, în pofida titlului "... privind cooperarea instituțiilor de învățământ cu asociațiile obștești ale părinților", documentul în cauză nu abordează cooperarea propriu-zisă,

¹⁷ Ordinul Ministerului Educației nr. 972 din 12.12.2011. Posibil, acest Regulament nu mai este în vigoare, însă autorul acestui studiu nu a găsit nici un document în care s-ar stipula în mod explicit abrogarea acestuia.

ci, mai mult, cere cadrelor didactice și celor de conducere să nu se mai implice în colectări de bani și să nu intervină în activitatea asociațiilor obștești.

Regulamentul-tip de organizare și funcționare a instituțiilor de învățământ primar și secundar, ciclul I și II¹⁸

Elaborat în conformitate cu noul Cod al educației, acest Regulament reprezintă un pas decisiv în extinderea drepturilor elevilor, părinților, comunităților și organizațiilor societății civile în guvernarea instituțiilor de învățământ.

Astfel, comparativ cu reglementările precedente, elevii au următoarele drepturi:

- să-și aleagă disciplinele opționale;
- să-și constituie consiliile elevilor, cu statut de organ consultativ;
- să-și delege reprezentanții în consiliile administrative ale instituțiilor;
- să fie aleși în organele de conducere și cele consultative ale instituțiilor;
- să fie aleși în organele de autoconducere școlară (consilii la nivel de instituție, raion/municipiu, național);
- să participe la evaluarea și promovarea calității învățământului.

Menționăm, că în acest Regulament a fost păstrată clauza antidemocratică conform căreia participarea elevilor la reuniuni și acțiuni care se desfășoară în afara activităților școlare se va face "cu aprobarea directorului instituției, la cererea motivată a grupului de inițiativă". Totuși, în comparație cu regulamentele precedente, se înregistrează și un anumit "progres", întrucât ne se mai cere "acordarea de garanții privind asigurarea respectării regulamentului de ordine interioară".

Un progres semnificativ se înregistrează în reglementarea drepturilor și obligațiilor părinților, acestui aspect fiindu-i dedicat un capitol special al regulamentului în cauză. Astfel, comparativ cu reglementările precedente, părinții au următoarele drepturi:

- să aleagă pentru copiii lor componenta opțională a planului de învățământ;
- să-și constituie consiliile părinților, cu statut de organ consultativ;
- să-și delege reprezentanții în consiliile administrative ale instituțiilor;
- să participe la activitățile educaționale și să asiste la ore.

În ansamblu, Regulamentul-tip de organizare și funcționare a instituțiilor de învățământ primar și secundar, ciclul I și II, este într-o măsură mai mare orientat spre creșterea rolului elevilor și părinților în guvernarea școlilor, stabilind mult mai clar drepturile și obligațiile acestora în cadrul parteneriatelor școlare.

¹⁸ Ordinul Ministerului Educației nr. 235 din 25.03.2016.

Regulamentul de constituire și funcționare a Consiliului Național al Elevilor de pe lângă Ministerul Educației¹⁹

Conform Regulamentului în cauză, Consiliul Național al Elevilor de pe lângă Ministerul Educației este o structură reprezentativă și consultativă a elevilor, care asigură dreptul copiilor și tinerilor la opinie și libera exprimare. Din Consiliul Național al Elevilor fac parte 38 de elevi din clasele VII -XII, aleși prin concurs deschis la nivel național la propunerea organelor de autoconducere școlare ale elevilor (Consiliul elevilor, Senatul școlar etc.) din instituțiile preuniversitare de învățământ (gimnazii, licee).

Scopul și atribuțiile Consiliului Național al Elevilor (CNE)

Scopul activității CNE este de a face auzită vocea elevilor privind respectarea drepturilor copilului în sistemul educațional.

Atribuțiile/Funcțiile CNE:

- 1) Colectează, generalizează, formulează și propune conducerii Ministerului Educației viziunile și așteptările elevilor vizavi de asigurarea accesului la învățământul formal și nonformal, calitatea mediului educațional (sănătos și protector), politicile educaționale, participarea în procesul decizional etc. prin:
 - a) prezentarea conducerii, colaboratorilor și experților Ministerului Educației opiniilor elevilor privind problemele, preocupările și doleanțele lor cu referire la toate aspectele vieții școlare, precum și din alte domenii de interes;
 - b) formularea de recomandări Ministerului Educației cu privire la organizarea procesului educațional. inclusiv planul-cadru, curriculumul școlar, programul de activitate al școlii, organizarea activităților extracurriculare etc.;
 - c) expunerea punctului de vedere asupra proiectelor de legi și actelor normative în domeniul educației;
- 2) oferă suport Ministerului Educației în monitorizarea respectării dreptului copiilor la educație la nivel instituțional și raional/municipal;
- 3) organizează, activități axate pe identificarea trebuințelor, problemelor și intereselor elevilor pe care îi reprezintă.

Sursa: Regulamentul de constituire și funcționare a Consiliului Național al Elevilor de pe lângă Ministerul Educației

Pentru ași putea exercita funcțiile, membrii Consiliului Național al Elevilor beneficiază de instruire și consultanță din partea specialiștilor Ministerului Educației, Ministerului Sănătății, Ministerului Afacerilor Interne, Ministerului Justiției, reprezentanților organizațiilor societății civile active în domeniul educației și a altor entități cu atribuții în domeniul protecției drepturilor copilului. Sarcina principală a membrilor Consiliului Național al Elevilor constă în consultarea proiectelor de legi, de acte normative, de documente de politici educaționale cu semenii lor, urmând ca ulterior ei să-și expună punctul de vedere asupra acestora.

Consiliul Național al Elevilor are o pagină dedicată pe site-ul oficial al Ministerului Educației²⁰, pe care sunt postate rapoartele privind desfășurarea atelierelor de lucru și principalele teze ale

¹⁹ Ordinul Ministerului Educației nr. 241 din 20.04.2017.

discuțiilor din cadrul acestor ateliere. Din analiza rapoartelor nominalizate rezultă că elevii din țara noastră sunt preocupați, în principal, de următoarele aspecte ale învățământului:

- *planul-cadru al învățământului general*, elevii dorindu-și o reducere a volumului de ore și de extindere a componentelor opționale;
- *conținuturile învățării*, elevii optând pentru simplificarea materiilor predate și obținerea doar a unor cunoștințe ce pot fi aplicate imediat în viața cotidiană, așa cum o percep ei;
- *timpul liber, petrecut în școală*, doleanțele elevilor referindu-se la diversificarea activităților extracurriculare;
- *comportamentul cadrelor didactice*, elevii exprimând anumite nemulțumiri față de atitudinile autoritariste ale unor profesori și directori de școli;
- *dotarea instituțiilor de învățământ*, care, evident, este sub necesități și necesită îmbunătățiri.

În ansamblu, membrii Consiliului Național al Elevilor abordează probleme globale și pun accentul pe acele aspecte ale învățământului care îi "deranjează": necesitatea de a depune eforturi pentru a obține notele la care ei pretind, lipsa dreptului de a refuza studierea disciplinelor școlare care nu le plac, disconfortul asociat de ei cu evaluările rezultatelor învățării etc. Membrii Consiliului pun mai puțin accentul pe problemele pe care ei putea să le soluționeze cu eforturi proprii: diminuarea copierii, organizarea eficientă a timpului liber, extinderea voluntariatului, consolidarea disciplinei și combaterea violenței, păstrarea curățeniei în școală ș.a.m.d. Prin urmare, instruirile ce sunt planificate pentru a fi desfășurate în viitorul apropiat, ar trebui să orienteze activitatea Consiliului Național al Elevilor și, prin metoda de cascadă, a consiliilor elevilor din raioane/municipii și instituții de învățământ, spre identificarea și soluționarea unor probleme concrete, cu rezultate și impact imediat asupra vieții școlare.

Concluzii

Evoluția cadrului normativ-juridic ce reglementează relațiile din domeniul educației reflectă schimbările de mentalități și viziuni, caracteristice procesului de tranziție a Republicii Moldova de la o societate autoritară la una democratică. Dacă Legea Învățământului, adoptată la câțiva ani după obținerea independenței, atribuia părinților mai mult un rol consultativ, Codul Educației, adoptat în anul 2014, le oferă drepturi semnificative în administrarea instituțiilor de învățământ și, parțial, în guvernarea educației în ansamblu.

Acțiunile întreprinse de autoritățile Republicii Moldova în descentralizarea administrativă au avut un impact benefic și asupra sectorului educației, mai multe competențe din acest domeniu fiind transferate de la autoritățile publice centrale la cele locale, iar de la cele locale – nemijlocit instituțiilor de învățământ.

Stipulările explicite ale Codului Educației, prin care sunt stabilite cote de reprezentare a părinților în consiliile de administrare a școlilor, introducerea componentelor școlare și locale

²⁰ <http://mecc.gov.md/ro/content/consiliul-national-al-elevilor-1>.

ale curriculumului, creșterea ponderii disciplinelor opționale în planurile-cadru de învățământ etc. creează premise pentru racordarea ofertei educaționale la necesitățile beneficiarilor direcți și indirecti ai educației – elevilor, părinților, comunităților.

Prevederile expres ale Codului Educației referitoare la participarea organizațiilor societății civile în guvernarea educației, reglementarea procesului de cooperare a instituțiilor de învățământ cu asociațiile obștești ale părinților, normele explicite referitoare etica și integritatea academică a cadrelor didactice și a celor de conducere, indiscutabil, vor contribui la afirmarea meritocrației și incluziunii școlare, respectării în volum deplin a drepturilor copiilor și elevilor.

Totodată, cadrul normativ-juridic în domeniul educației necesită îmbunătățiri semnificative. Dacă aspectele ce țin de participarea elevilor și părinților în administrarea instituțiilor de învățământ sunt relativ bine reglementate, aspectele ce țin de implicarea lor în guvernarea educației la nivel de raion/municipiu și la nivel național sunt în mare parte declarative, nefiind prevăzute mecanisme instituționale ce ar asigura eficacitatea unei astfel de participări.

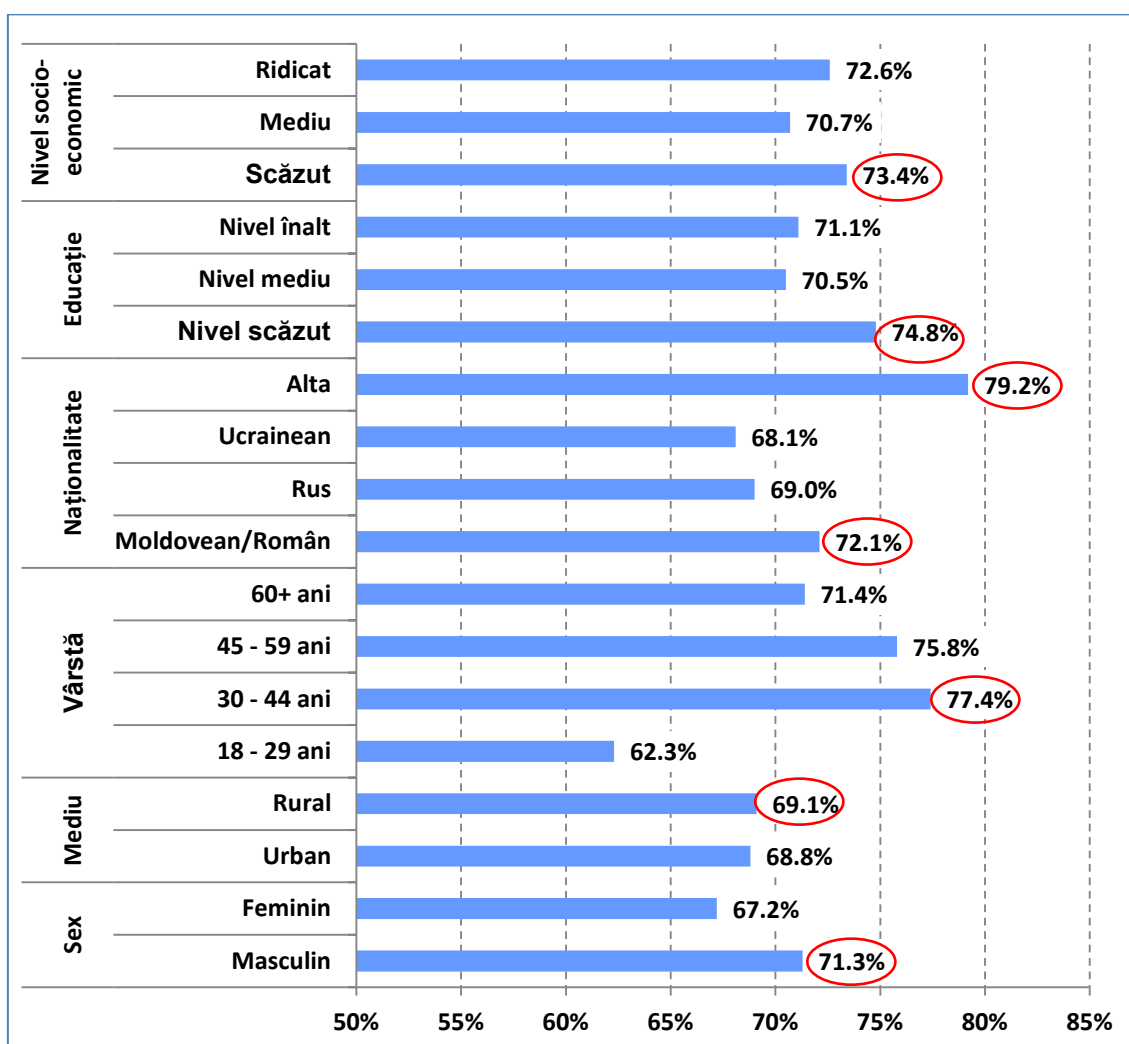
Implicarea elevilor și părinților: un instantaneu al situației din Republica Moldova

Aspectele ce țin de implicarea elevilor și părinților au fost cercetate în mai multe studii sociologice, unele din ele fiind reprezentative la nivel național, altele axându-se doar pe anumite categorii de instituții de învățământ.

Măsura în care cetățenii sunt mulțumiți de calitatea educației

Indiscutabil, cetățenii se implică atunci când vor să contribuie la sporirea calității educației sau când sunt nemulțumiți de anumite aspecte din școală. La nivel de sistem educațional, nivelul de mulțumire/de nemulțumire a cetățenilor este studiat în cadrul Barometrului de opinie publică, o cercetare sociologică ce se desfășoară de două ori pe an, începând cu anul 2000.

Figura 10. Ponderea cumulată a răspunsurilor „Deloc mulțumit” și „Nu prea mulțumit” la întrebarea „În ce măsură sunteți mulțumiți de ceea ce face conducerea țării în domeniul învățământului?”

Sursa: Barometrul de opinie publică. Noiembrie, 2017. IPP & CBS-AXA, 2017

Din datele prezentate în figura de mai sus se observă că peste 60% din cetățenii țării sunt nu prea mulțumiți sau chiar deloc mulțumiți de ceea ce face conducerea țării în domeniul

învățământului. După nivelul socio-economic, cei mai nemulțumiți sunt cei cu nivel scăzut (73,4% din respondenți); după nivelul de studii – iarăși cei cu nivel scăzut (74,8% din respondenți). După apartenența etnică, cei mai nemulțumiți sunt reprezentanții altor etnii (79,2% din respondenți), care sunt urmați de moldoveni/români (72,1% din respondenți), ruși (69,0% din respondenți) și ucraineni (68,1% din respondenți).

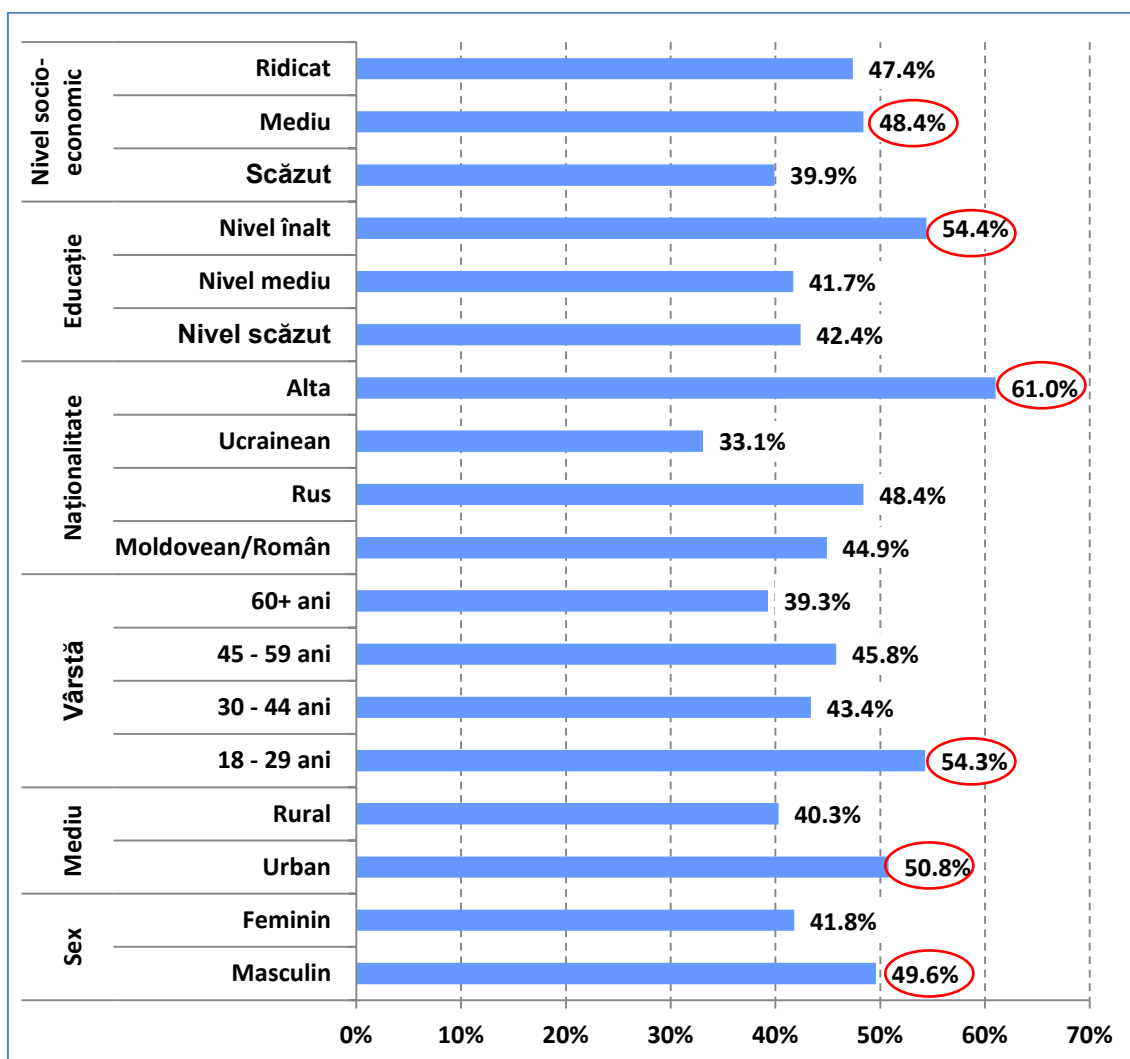
Simptomatic este faptul că mai nemulțumiți de activitatea conducerii în domeniul învățământului sunt persoanele ce au deja o anumită experiență de viață: cele cu vârsta de 30-44 de ani (77,4% din respondenți); cu vârsta de 45-59 de ani (75,8% din respondenți) și cele cu vârsta de 60 de ani și peste (71,4% din respondenți). În rândul persoanelor mai tinere, cu vârsta de 18-29 de ani, gradul de nemulțumire este relativ mai mic – de 62,3% din respondenți.

Menționăm faptul că percepțiile referitoare la activitatea conducerii țării în domeniul învățământului nu diferă semnificativ după genul și mediul de reședință al respondenților.

Situația arată diferit în cazul în care întrebarea adresată respondenților se referea la educația pe care copiii o primesc la școală.

În general, ponderea cetățenilor nemulțumiți de calitatea educației este foarte mare. Apare întrebarea, în ce măsură această nemulțumire îi motivează pe cetățeni, în special, pe părinți să întreprindă acțiuni ce ar avea drept scop redresarea stării de lucruri?

Figura 11. Ponderea cumulată a răspunsurilor „Deloc mulțumit” și „Nu prea mulțumit” la întrebarea "Cât de mulțumit sunteți de educația pe care o primesc copiii la școală?"

Sursa: Barometrul de opinie publică. Noiembrie, 2017. IPP & CBS-AXA, 2017

După nivelul socioeconomic, cei mai nemulțumiți sunt cetățenii cu nivel mediu (48,4%) și ridicat (47,4%), pe când ponderea celor cu nivel scăzut este relativ mai mică (39,9%).

După cum era și de așteptat, cei mai nemulțumiți de educația pe care copiii o primesc la școală sunt cetățenii cu un nivel înalt de studii (54,4%), acre sunt urmați de cei cu un nivel scăzut (42,4%) și mediu de studii (41,7%).

După apartenența etnică, cei mai nemulțumiți sunt reprezentanții altor etnii (61,0%), care sunt urmați de ruși (48,4%), moldoveni/români (44,9%), și ucraineni (33,1%).

Dacă în percepția publică a acțiunilor conducerii țării în domeniul învățământului cele mai nemulțumite erau persoanele cu vârsta de peste 30 de ani (39%-46% din respondenți), în percepția publică a calității educației din școală cele mai nemulțumite sunt persoanele de până la 30 de ani (54% din respondenți). Posibil, acest lucru se explică prin faptul că mulți din tinerii în cauză nu demult au absolvit sau încă mai sunt înmatriculați într-o instituție de învățământ, percepțiile respective fiind mai "proaspete".

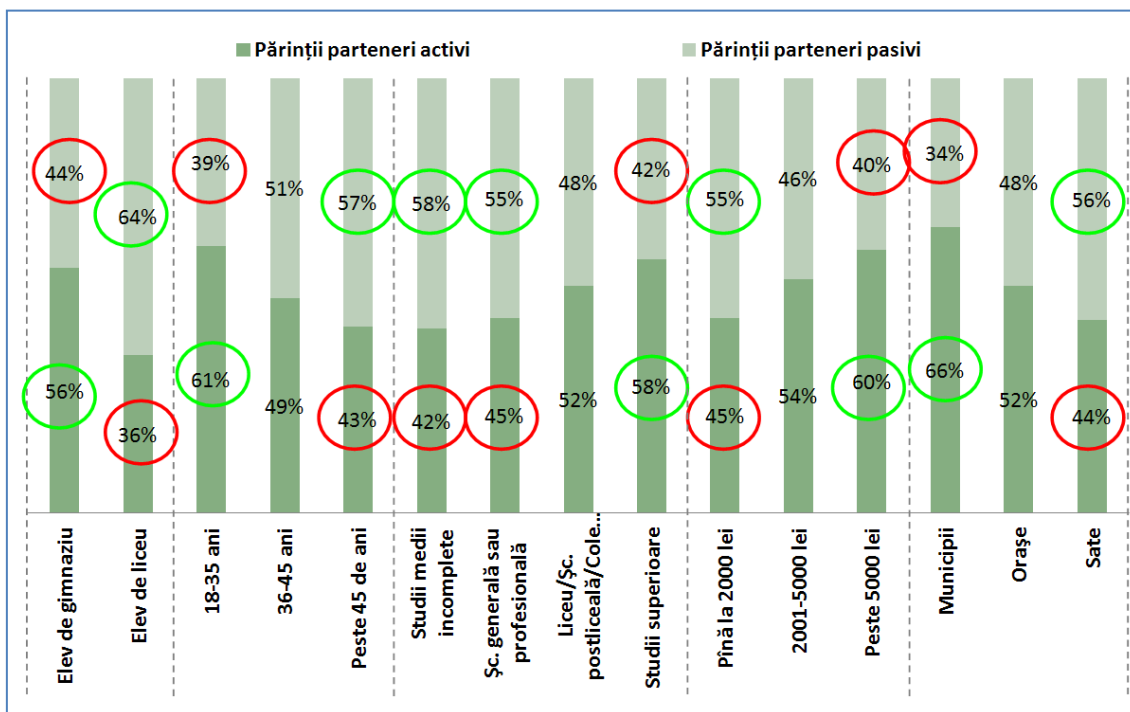
Spre deosebire de percepția publică a acțiunilor conducerii țării în domeniul învățământului, în care nu se atestau diferențe semnificative de gen și după mediul de reședință, în cazul percepției calității educației din școli situația este cu totul alta. Astfel, persoanele de genul masculin (49,6%) sunt mai nemulțumite de calitatea educației decât cele de genul feminin (41,8%), diferența fiind de 7,8 puncte procentuale. O diferență statistic semnificativă, de 10,5 puncte procentuale, se atestă și după mediul de reședință: în sate de calitatea educației sunt nemulțumiți 40,3% din respondenți, iar în orașe – 50,8%.

Implicarea părinților în educarea propriilor copii

Un studiu reprezentativ la nivel național privind implicarea părinților în educarea propriilor copii a fost realizat în anul 2016 de către compania IMAS²¹. Modalitățile de implicare a părinților au fost cercetate cu ajutorul unei liste detaliate de indicatori, ce reflectă, în principal, domeniile de interacțiune a părintelui cu copilul în procesul de formare și dezvoltare a acestuia: ajutorul oferit la pregătirea temelor, educarea unui mod sănătos de viață, oferirea de suport emoțional etc.

O contribuție importantă a cercetării în cauză constă în gruparea părinților în două categorii: "părinți parteneri activi" și "părinți parteneri pasivi". Gruparea s-a făcut în baza răspunsurilor la întrebările de tipul "În ce măsură următoarele afirmații descriu relația pe care o aveți cu copilul dvs.?", afirmațiile în cauză referindu-se la domeniile de interacțiune a părintelui cu copilul.

Figura 12. Distribuția categoriilor "Părinți parteneri activi" versus "Părinți parteneri pasivi"

Sursa: Petruți D., Zatiț V. (2016) *Percepții privind sistemul educațional. Republica Moldova. IMAS, 2016, pag. 15*

²¹ www.imas.md.

Din datele prezentate în figura de mai sus se observă că grupul părinților activi este mai mare în cazul părinților elevilor de gimnaziu (56% din respondenți) și mai mic în cazul părinților elevilor din liceu (36% din respondenți). După vârstă, mai activi sunt părinții de 18-35 de ani (61% din părinții-respondenți), care sunt urmați de părinții cu vârsta de 36-45 de ani (49% din părinții-respondenți) și părinții cu vârsta de peste 45 de ani (43% din părinții-respondenți).

Evident, activismul părinților este mai mare în cazul celor cu un nivel de studii mai ridicat: 42% din părinți în cazul persoanelor cu studii medii incomplete și 58% din părinți în cazul persoanelor cu studii superioare. Între veniturile părinților și activismul lor, de asemenea, se atestă o asociere pozitivă: 45% din părinții-parteneri activi în cazul veniturilor de până la 2 mii de lei și 60% din părinții-parteneri activi în cazul veniturilor de peste 5 mii de lei.

După cum și era de așteptat, mai activi sunt părinții din municipii (66% din părinții-respondenți), care sunt urmați de cei din orașe (52% din părinții-respondenți) și sate (44% din părinții-respondenți).

Prin urmare, în organizarea și desfășurarea educației parentale, grupurile-țintă prioritare ar trebui să fie părinții cu un nivel mai mic de studii, cu venituri mici, din localitățile rurale.

Implicarea părinților în administrarea instituțiilor de învățământ

Modalitățile de implicare a părinților în administrarea instituțiilor de învățământ în care învață copiii lor sunt mult mai reduse, majoritatea din ei preferând să nu fie membri ai organizațiilor din cadrul școlilor. Astfel, conform datelor studiului sociologic reprezentativ la nivel național "Etica și integritatea academică în învățământul general", desfășurat în anul 2016 cu suportul financiar al Fundației Soros-Moldova, circa 73% din părinți niciodată nu au fost membri ai asociațiilor părintești din școli, organizații, care, conform legii, pot influența deciziile luate de administrațiile școlare.

Tabelul 1. Participarea părinților în organizațiile părintești din școli

	În anul de studii 2015-2016	În anii precedenți
Comitetului părintesc al clasei	13,3%	21,1%
Consiliului reprezentativ al părinților Comitetul părintesc al școlii	1,2%	2,5%
Consiliului de administrație a școlii	0,5%	,8%
Asociației părintești	3,0%	3,6%
La moment nu sunt membru	83,0%	-
Niciodată nu am fost membru	-	72,9%
NS/NR	0,9%	1,4%

Sursa: Gremalschi A., Vremiş M., Vladicescu N. Etica și integritatea academică în învățământul general. Studiu sociologic. Chișinău, 2016, pag. 22

Deși efectuează plăți informale în folosul școlii, majoritatea absolută a părinților (circa 95%) au declarat că nu sunt membri ai asociațiilor părințești, declarații ce confirmă faptul că mecanismele de colectare a plăților sunt obscure, aflându-se, statutul legal al acestor plăți fiind la timpul respectiv incert.

Mai mult ca atât, majoritatea părinților se limitează doar la frecventarea episodică a adunărilor organizate, cel mai des, de către cadrele de conducere și cele didactice din școli.

Tabelul 2. . Participarea părinților la adunările de părinți organizate în cadrul școlii

	Lunar	1-2 ori în 3 luni	1-2 ori în jumătate de an	1-2 ori în tot anul școlar	Niciodată	NȘ/NR
Adunări organizate de către dirigintele de clasă	1,8%	19,2%	44,2%	26,4%	7,4%	1,0%
Adunări generale organizate de către administrația școlii	0,4%	4,2%	26,3%	48,2%	17,5%	3,3%
Adunări organizate de Comitetul părintesc al clasei	1,1%	6,2%	22,0%	21,9%	46,0%	2,6%
Adunări organizate de către Consiliul reprezentativ al părinților / Comitetul părintesc al școlii	0,6%	1,8%	16,2%	16,2%	60,3%	4,9%
Adunări organizate de Asociația părinților	0,6%	1,0%	13,7%	18,0%	62,1%	4,6%

Sursa: Gremalschi A., Vremiș M., Vladicescu N. Etica și integritatea academică în învățământul general. Studiu sociologic. Chișinău, 2016, pag. 23

Din datele prezentate în tabelul de mai sus se observă că majoritatea părinților participă doar la adunările organizate de dirigintele de clasă și cele organizate de conducerea școlii, frecvența acestor participări fiind de 1-2 ori pe întreg parcursul anului școlar. Ponderea părinților care nici o dată nu au participat la adunările organizate de organele reprezentative și consultative ale părinților este foarte mare: circa 46% în cazul adunărilor organizate de Comitetul părintesc al clasei; aproximativ 60% în cazul adunărilor organizate de Consiliul reprezentativ al părinților / Comitetul părintesc al școlii și de circa 62% în cazul adunărilor organizate de Asociația părinților. Evident, în cazul unui astfel de nivel de participare, părinții, de facto, nu-și exercită drepturile, fie chiar și modeste, de administrare a instituțiilor în care învață copiii lor.

Accentuăm faptul că studiile cantitative, efectuate în cadrul cercetării sociologice nominalizate mai sus (interviurile și discuțiile în grup) relevă faptul că:

- rolul comitetului părintesc este perceput mai mult ca fiind unul de suport pentru cadrele didactice, în special pentru dirigintele clasei: colectarea plăților de la părinți, organizarea unor evenimente etc.;

- activitățile organizate de consiliile reprezentative ale părinților / comitetelor părintești ale școlilor au mai mult un caracter de informare și mai puțin de implicare a acestora în administrarea instituțiilor.

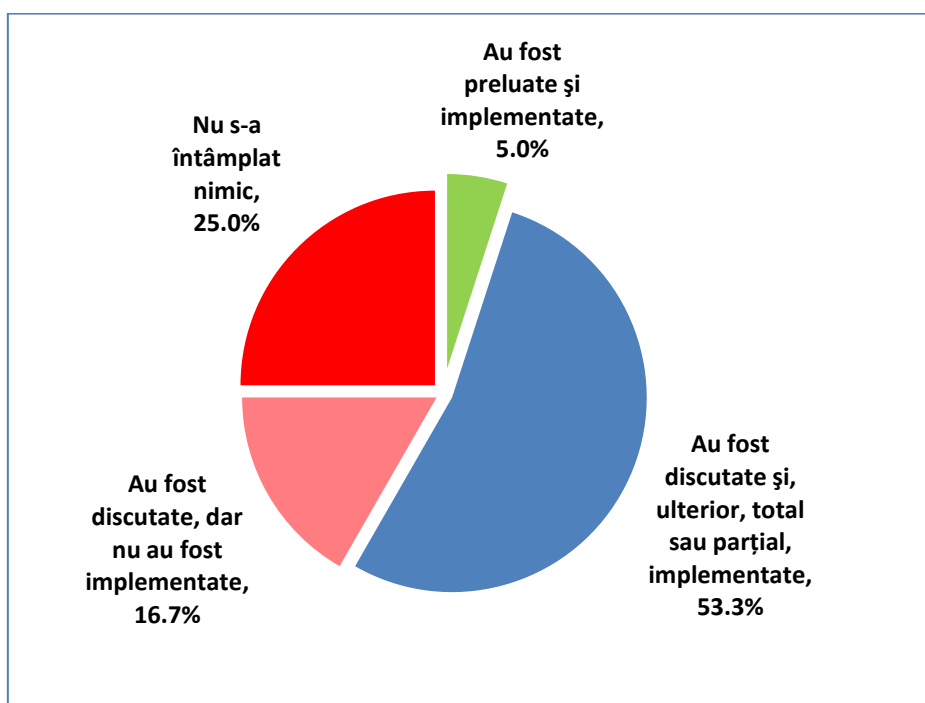
În ansamblu, putem constata că inițiatorii și liderii "din umbră" practic a majorității absolute a activităților desfășurate de organizațiile părintești rămân a fi cadrele didactice și cele de conducere din școli, autogovernarea părinților fiind la o etapă incipientă.

Impactul activităților de atragere a părinților în guvernarea educației

Indiscutabil, în lipsa unor tradiții de participare în guvernarea educației, atât în rândul cadrelor didactice și celor de conducere, cât și în rândul părinților, toți actorii sistemului educațional din țara noastră trebuie orientați și mobilizați în sporirea nivelului și eficacității unei astfel de participări. Constatăm faptul că odată cu intrarea în vigoare a noului Cod al educației, eforturile întreprinse de autorități și de societatea civilă în această direcție s-au intensificat, rezultatele câtorva sondaje reprezentative, cei drept doar la nivel de anumite instituții sau grupuri-țintă, fiind destul de încurajatoare.

Astfel, conform rezultatelor sondajului online, realizat de Asociația Generală a Învățătorilor din Republica Moldova (AGIRoMd) în perioada mai-iulie 2017, formele de comunicare a familiilor cu școala s-au diversificat, ședințele comitetelor de părinți ale claselor au devenit mai frecvente, iar, la luarea deciziilor, administrațiile școlare țin tot mai des cont de opiniile părinților.

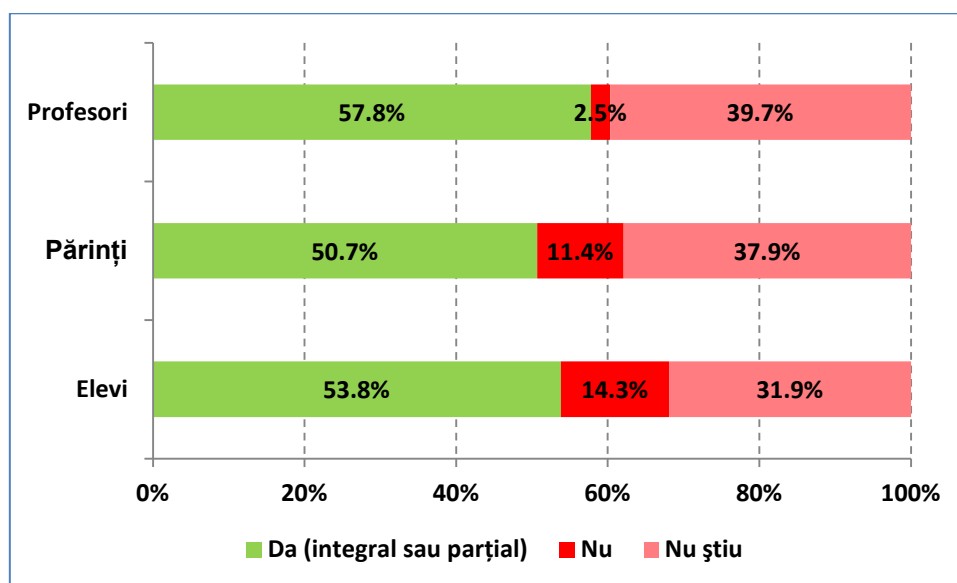
Figura 13. Reacțiile administrațiilor școlare la propunerile părinților

Sursa: Marin M. *Parteneriate pentru învățare. Sinteză de politici în domeniul educației*. Institutul de Politici Publice, 2017, pag. 20

Accentuăm faptul că în cazurile în care atât părinții, cât și cadrele didactice și cele de conducere sunt proactive în stabilirea și dezvoltarea parteneriatelor școală-familie-comunitate, propunerile elevilor și părinților "ajung" mai repede la "urechile" administrațiilor școlare, iar cota propunerilor înaintate de elevi și părinți și îndeplinite de administrațiile școlare este mai mare. Această afirmație este confirmată atât de rezultatele sondajului online, efectuat de Asociația Generală a Învățătorilor din Republica Moldova (AGIRoMd), prezentate mai sus, cât și rezultatele analizei Fișelor de implicare, administrate în anul 2017 în 20 de instituții de învățământ din cadrul Proiectului "Școala mea"²².

Figura 14. Distribuția răspunsurilor la întrebarea „Au fost îndeplinite propunerile elevilor și părinților cu privire la necesitățile și prioritățile de dezvoltare a școlii?”

Sursa: Analiza cantitativă a rezultatelor fișelor de implicare. Centrul Analitic Independent "Expert-Grup", 2017, pag. 5

Din confruntarea datelor sondajului realizat de AGIRoMD (respondenți online, din care circa 70% fiind mame a copiilor ce frecventează școlile generale) și datele din fișele de implicare (respondenți din cadrul celor 20 de școli din proiect) derivă faptul că în cazul părinților diferențele dintre ele sunt minore. Astfel, în cazul sondajului AGIRoMd circa 58% din respondenți au afirmat că propunerile părinților au fost integral sau parțial implementate de către administrațiile școlare, în cazul fișelor școlilor acest indicator fiind de circa 51%. Diferențe de același ordin se înregistrează și în cazul ponderii respondenților ce afirmă că propunerile lor nu au fost implementate.

Indiscutabil, eficiența parteneriatelor școală-familie-comunitate ar fi în creștere dacă activitățile întreprinse în domeniul mobilizării părinților și comunităților ar fi orientate într-o măsură mai mare în atragerea atât a părinților-parteneri pasivi, cât și a cadrelor didactice încă neimplicate în astfel de parteneriate, ponderea celor ce nu știu ce s-a întâmplat cu

²² <http://scoalamea.md/>.

propunerile formulate de elevi și părinți fiind foarte mare: circa 40% în cazul profesorilor și circa 38% în cazul părinților.

Concluzii

Studiile sociologice relevă faptul că aproape jumătate din cetățenii țării sunt nemulțumiți de calitatea studiilor pe care copiii le primesc la școală. Însă, această nemulțumire nu neapărat duce la o implicare mai largă a părinților în viața școlii, ponderea părinților-parteneri activi fiind relativ mică. În special, acest lucru se atestă în cazul părinților cu un nivel mai mic de studii, cu venituri mici, din localitățile rurale.

Implicarea părinților în administrarea instituțiilor de învățământ se manifestă, cel mai des, doar prin participarea la diverse ședințe organizate în cadrul școlii. Însă, această participare este mai pronunțată doar în cazul ședințelor organizate de instituția de învățământ și, mai puțin, în cazul celor organizate de organizațiile obștești ale părinților. Apartenența părinților la organizațiile obștești este încă nesemnificativă, peste 70% din ei indicând cu nu au fost și că nu sunt membri ai unor organizații părintești.

În cazurile în care atât părinții, cât și angajații instituțiilor de învățământ sunt instruiți, mobilizați și încurajați să dezvolte parteneriatele familie-școală-comunitate, gradul de participare a părinților în viața școlii este mai înalt, iar propunerile lor sunt mai des implementate de administrațiile școlare în cauză. Însă, până în prezent, o astfel de instruire, mobilizare și încurajare are loc mai mult din inițiativa organizațiilor societății civile și, cel mai des, cu suportul partenerilor de dezvoltare. Este important ca abordările propuse și validate în cadrul unor astfel de activități să fie preluate și extinse la nivel național.

Concluzii și recomandări

1. Rezultatele evaluărilor internaționale relevă faptul că implicarea părinților, nivelul lor de studii, mărimea localității în care se află familia sunt factori semnificativi, ce influențează rezultatele învățării. Rezultate mai bune sunt demonstrate de elevii părinții cărora se implică, au un nivel mai înalt de studii, iar școala se află în localități mai mari. Rezultatele evaluărilor naționale, de asemenea, confirmă existența asocierilor pozitive între nivelul de studii ale părinților, statutul lor ocupațional și rezultatele învățării. De asemenea, se înregistrează asocieri pozitive între rezultatele învățării, mărimea școlii și statutul localităților.

Recomandare:

- Autoritățile și organizațiile societății civile vor desfășura campanii ample de informare a părinților, încurajându-i să se implice în viața școlii și orientându-i spre școlile mari.
2. În cazul țărilor cu democrații consolidate, cadrul legislativ în domeniul educației este unul foarte detaliat și oferă părinților și organizațiilor obștești ale acestora competențe semnificative în guvernarea instituțiilor de învățământ. În aceste țări părinții sunt declarați actanți cu drepturi depline în guvernarea sistemului educațional. În cazul țărilor postsocialiste legile ce reglementează sistemul de învățământ, de asemenea, conțin stipulări referitoare la participarea părinților și a societății civile în guvernarea educației, însă părinților, comunităților și organizațiilor societății civile le se atribuie mai mult doar roluri cu caracter consultativ, luarea deciziilor rămânând a fi o prerogativă a autorităților statului.

Recomandare:

- Descentralizarea în continuare a sistemului educațional. Operaționalizarea prevederilor Codului educației prin actualizarea actelor subordonate, includerea în ele a unor prevederi explicite referitoare la împuternicirile și responsabilitățile părinților și comunităților în guvernarea învățământului general.
3. Elevii, părinții și comunitățile încă nu sunt pregătite în deplină măsură pentru a se implica efectiv în viața școlii. Foarte des nivelul de satisfacție a părinților de calitatea educației pe care copiii lor o primesc la școală este direct proporțional cu mărimea notelor date elevilor de către cadrele didactice. În condițiile unor eventuale extinderi a împuternicirilor elevilor, părinților și comunităților în guvernarea instituțiilor de învățământ, persistența unor astfel de percepții ar putea distorsiona demersurile educaționale: excluderea materiilor studierea cărora necesită eforturi susținute din partea elevilor, introducerea unor scheme de notare "în folosul copilului", simplificarea sau chiar și anularea anumitor normative și evaluări de certificare.

Recomandare:

- Separația proceselor de predare-învățare, în guvernarea cărora elevii, părinții și comunitățile ar trebui să aibă mai multe împuterniciri, de cele de evaluare finală și de certificare, care trebuie să devină obiective, relevante, externe față de instituția

de învățământ. Mobilizarea elevilor, părinților și comunităților în promovarea meritocrației și integrității academice.

4. Deși cadrul normativ-juridic în vigoare oferă elevilor, părinților și comunităților anumite oportunități de implicare în viața școlii, aceste oportunități se reduc, în linii mari, doar la asigurarea prezenței a 1-3 reprezentanți ai acestora în organele de conducere a instituțiilor de învățământ, fără a le oferi beneficiarilor direcți și indirecti ai educației mecanisme efective de a influența deciziile referitoare la traseele educaționale ale elevilor.

Recomandare:

- Elaborarea, diseminarea și propunerea pentru discuții a proiectelor alternative de documente de politici publice în domeniul guvernării învățământului general. Operaționalizarea prevederilor Codului educației referitoare la implementarea curriculumului la decizia școlii și a curriculumului la decizia organelor administrației publice raionale și municipale de învățământ.
5. Atât în rândul cadrelor didactice, cât și celor de conducere, persistă opinia că doar ele au discernământul și competențele necesare pentru a decide care ar trebui să fie nivelul de implicare a elevilor, părinților și comunităților în viața școlii. Uneori o astfel de implicare este interpretată ca fiind o imixtiune a "diletanților" într-o activitate strict specializată, ce necesită o vastă și profundă pregătire "pedagogică".

Recomandare:

- Promovarea în continuare în rândul cadrelor didactice și a celor de conducere a conceptului de școală prietenoasă copilului, orientarea lor spre stabilirea și consolidarea parteneriatelor școală-comunitate, adaptarea ofertei educaționale la necesitățile curente și de perspectivă ale celor ce învață.
6. Deși activismul organizațiilor societății civile în domeniul reformării educației este în creștere, acțiunile lor sunt mai mult orientate spre depistarea greșelilor guvernării și, mai puțin, spre promovarea unor concepții, propunerea de politici educaționale și/sau a unor proiecte de acte normativ-juridice de alternativă, mobilizarea opiniei publice în favoarea acestora.

Recomandări:

- Trecerea de la critica documentelor de politici propuse de autorități la elaborarea și promovarea documentelor de politici educaționale de alternativă. Includerea acestor documente în agenda discuțiilor publice.
 - Extinderea rețelei de organizații neguvernamentale active în domeniul educației, în special în centrele raionale și în mediul rural.
7. În pofida faptului că procesul de legalizare a asociațiilor existente de părinți și de creare a unor noi organizații obștești ale părinților se extinde, principala lor activitate tot mai rămâne a fi doar cea de colectare de la părinți a unor mijloace financiare „în ajutorul școlii”. Cu regret, opiniile părinților încă nu sunt suficient de bine structurate și nu pun în

prim plan participarea lor efectivă în administrarea instituțiilor de învățământ în care le învață copiii.

Recomandări:

- Oferirea de suport în crearea Asociației Naționale a Părinților, care ar putea să acorde ajutor metodic organizațiilor obștești ale părinților, în special celor din centrele raionale și din mediul rural.
- Combaterea în continuare a practicilor de colectări ilicite de mijloace financiare în școli.

Indiscutabil, eficiența parteneriatlor familie-școală-comunitate va crește doar atunci când toate părțile vor avea împuterniciri și responsabilități definite explicit. În pofida divergențelor de opinii referitoare la conținutul și mersul reformelor, astfel de parteneriate vor crea condiții mai prielnice pentru promovarea viziunilor societății civile și implicarea organizațiilor obștești, inclusiv a părinților, în îmbunătățirea actului de guvernare a educației.

Bibliografie

1. Arnott, K., Barchiesi, M., Beauchemin, J., and others (2011). *School administrator's guide to parent engagement. Strengthening Partnerships Within K-12 School Communities*. Toronto, 2011.
2. Borgonovi, F. and G. Montt (2012), "Parental Involvement in Selected PISA Countries and Economies", OECD Education Working Papers, No. 73, OECD Publishing. <http://dx.doi.org/10.1787/5k990rk0jsjj-en>.
3. California Department of Education (2014). *Family Engagement Framework. A tool for California school districts*. Sacramento, 2014.
4. California State PTA (2014). *PTA National Standards for Family-School Partnerships Assessment Guide*. USA, 2014.
5. Cara A., Solovei R., Strechie M., Orîndaș L. (2017). *Implicarea familiei-școlii-comunității în asigurarea coeziunii sociale și oferirea unei educații de calitate. Studiu analitic*. Institutul de Științe ale Educației, Chișinău, 2017.
6. Chicu, V. (2016). *Metodologia de evaluare a instituțiilor de învățământ general privind respectarea cadrului normativ-juridic în interacțiunea cu organizațiile obștești ale părinților*. Chișinău, 2016.
7. Codul educației al Republicii Moldova nr. 152 din 17.07.2014. Monitorul Oficial, 2014, nr. 319-324, art. 634.
8. Crépin, Ch. (2011). *Le rôle de parent. Attentes et besoins des familles*. Dossier d'études, N° 144 – 2011.
9. Emerson, L., Fear, J., Fox, S., and Sanders, E. (2012). *Parental engagement in learning and schooling: Lessons from research*. A report by the Australian Research Alliance for Children and Youth (ARACY) for the Family-School and Community Partnerships Bureau: Canberra.
10. EURYDICE, the Information Network on Education in Europe. (1997). *The Role of Parents in the Education Systems of the European Union*. Brussels, 1997.
11. Ferguson, Ch. (2009). *A Toolkit for Title I Parental Involvement*. National Center for Family and Community Connections with Schools. Austin, 2010.
12. Floor, A., Bertiaux, A.-M., Clausse D. et d'autres. (2014). *Guide pratique Parents-Ecole «Comment mieux connaître l'école et s'y impliquer»*. Bruxelles, octobre 2014 - 1ère édition.
13. Goodall, J., Vorhaus, J., Carpentieri, J., and others (2011). *Review of best practice in parental engagement*. Research Report DFE-RR156. Institute of Education, London, 2011.
14. Goraș-Postică V. (coord.), Chicu V, Cheianu D., Bezede R. (2008) *Implicarea părinților în activitatea școlii (secvențe din raportul asupra rezultatelor sondajului național, realizat printre directori de școli din R. Moldova)*. În Didactica Pro, nr. 6 (52), decembrie 2008, pag. 4-8.

15. Gremalschi A., Perciun, D., Costachi, I. (2016). *Ghid pentru organizațiile obștești ale părinților elevilor din învățământul primar, gimnazial și liceal*. Chișinău, 2016.
16. Gremalschi A., Vremiș M., Vladicescu N. (2016) *Etica și integritatea academică în învățământul general : Studiu sociologic*. Chișinău, 2016.
17. Henderson, A.T., Mapp, K.L. (2002). A New Wave of Evidence. *The Impact of School, Family, and Community Connections on Student Achievement*. Southwest Educational Development Laboratory. USA, 2002.
18. Legea învățământului nr. 547 din 21.07.1995. Monitorul Oficial, 1995, nr. 62-63, art. 692.
19. Michigan Department of Education (2011). *“Collaborating For Success” Parent Engagement Toolkit*. USA, 2011.
20. Ministerul Educației (2012). Proiectul Strategiei de descentralizare în sectorul educației. <http://edu.gov.md/ro/content/proiectul-strategiei-de-descentralizare-sectorul-educatiei>.
21. OECD (2012). *Let's Read Them a Story! The Parent Factor in Education*. PISA, OECD Publishing. <http://dx.doi.org/10.1787/9789264176232-en>.
22. Ontario Ministry of Education (2010). *Parents in Partnership. A parent engagement policy for Ontario schools*. Toronto, 2010.
23. Petruți D., Zătic V. (2016) *Percepții privind sistemul educațional. Republica Moldova*. IMAS, 2016.
24. Rizzi F., Brunelli, M., Fernandez, A. et d'autres. (2008). *L'implication parentale au sein de l'école. Une approche innovante pour une éducation de qualité*. EU, 2008.
25. Strategia de dezvoltare a educației pentru anii 2014-2020 „Educația - 2020”. Monitorul Oficial, 2014, nr. 345-357, art. 1014.
26. Strategia intersectorială de dezvoltare a abilităților și competențelor parentale pentru anii 2016-2022. Monitorul Oficial, 2016, nr. 347-352, art. 1198.
27. University of Washington (2015). *Families in the driver's seat: parent-driven lessons and guidelines for collective engagement*. Washington, 2015.